

JURIDISKA INSTITUTIONEN
Stockholms universitet

En framtid i Finlands fotspår? - en komparativ analys av närståendelåneförbudets framtid

Emmi Eliander

Examensarbete i bolagsrätt, 30 hp
Examinator: För- och efternamn
Stockholm, Vårterminen 2017

**Stockholms
universitet**

Abstract

According to the provisions in Chapter 21 in the Swedish Companies Act, a Swedish company may not lend money or provide security for money loans to certain persons that are connected to the company, e.g. shareholders or members of the board. In addition, it is also prohibited for a company to provide loans or security for loans in order that the debtor or any natural or legal person connected thereto will acquire shares in the company or any parent company in the same group. Aside from certain exemptions from these prohibitions, *inter alia* for companies within the same group, a loan or security is not permitted even though there would be sufficient coverage for the company's restricted equity after the legal act has been performed. A violation of these provisions can lead to both civil and criminal sanctions. Although the legislator stated in the Bill preceding the introduction of the Companies Act that the provisions satisfy the creditor's interests, it can be noted that the main reason for the introduction of the rules is tax-related, i.e. the interest in preventing tax evasion. Unlike the Swedish legislation, following the revisions made in 2006 the Finnish Companies Act contains no specific prohibitions on companies lending money or providing security for loans. Under the Finnish legislation, since loans and security granted to certain connected persons are regarded as a method of distributing assets, whether or not a particular legal act is permissible is dependent on whether the act can be considered to be in accordance with the general principles of the Finnish Companies Act. A loan can therefore be permitted under certain conditions.

However, since the prohibitions on loans were introduced in the Swedish Companies Act in the 1970s, the rules have been heavily criticized. Commentators have stated that, due to the fact that they were introduced for tax reasons, the prohibitions are unnecessarily far-reaching, unclear, and inconsistent, and give rise to practical problems. According to the critics, the rules should primarily be formed based on the interests of creditors. Despite all the criticism, the legislator has not changed the provisions. In recent years, certain company law reforms have nonetheless been proposed which could indicate that reforms to the rules might be imminent.

Considering the fact that reforms could be forthcoming, it can be regarded of great interest to discuss whether legislation similar to that currently in force in Finland could also be an appropriate alternative in Sweden. The essay will therefore investigate whether legislation similar to that in place in Finland could be expedient in Sweden with respect to those interests that the rules regarding loans by companies should protect.

Förkortningar

ABL	Sveriges aktiebolagslag av år 2005 (2005:551)
ABL 75	Sveriges aktiebolagslag av år 1975 (1975:1385)
BrB	Brottsbalk (1962:700)
EES	Europeiska ekonomiska samarbetsområdet
EU	Europeiska unionen
FABL	Finlands aktiebolagslag av år 2006 (21.7.2006/624)
FABL 78	Finlands lag om aktiebolag av år 1978 (29.9.1978/734)
HD	Högsta domstolen (Såväl i Finland som i Sverige)
HelHO	Helsingfors hovrätt
IAS	International Accounting Standards
IL	Inkomstskattelag (1999:1229)
NJA	Nytt juridiskt arkiv
Prop.	Proposition
RF	Regeringsform (2011:109)
RP	Regeringens proposition (Finland)
Sarbanes-Oxley	The Sarbanes-Oxley Act of 2002
SFB	Socialförsäkringsbalk (2010:110)
SOU	Statens offentliga utredningar
USA	Amerikas förenta stater
VD	Verkställande direktör
vVD	Vice verkställande direktör

Innehållsförteckning

1. Inledning	6
1.1 Bakgrund.....	6
1.2 Syfte och frågeställningar	7
1.3 Metod och material	7
1.4 Avgränsningar	9
1.5 Disposition.....	10
2. Regelverket i Finland	12
2.1 Introduktion	12
2.2 Lagliga utbetalningar	12
2.3 Särskilt om närståendelån	13
2.4 Sanktioner	14
2.4.1 <i>Civilrättsliga sanktioner</i>	14
2.4.2 <i>Straffrättsliga sanktioner</i>	16
3. Bakomliggande motiv samt tillämpningsproblem med regelverket i Finland	17
3.1 Introduktion	17
3.2 Gamla regelverket.....	17
3.3 Motiven bakom ändringarna i regelverket.....	18
3.4 Tillämpningsproblem i det nuvarande regelverket	19
4. Regelverket i Sverige	22
4.1 Introduktion	22
4.2 Gränsdragningen till värdeöverföringar	23
4.2.1 <i>Kort om värdeöverföringar</i>	23
4.2.2 <i>Förhållandet mellan värdeöverföringar och låneförbud</i>	24
4.3 Närståendelån	26
4.3.1 <i>Begreppet penninglån</i>	26
4.3.2 <i>Förbjudna kretsen</i>	27
4.4 Förvärvslån	28
4.4.1 <i>Förbjudna lån</i>	28
4.5 Undantag och dispens	29
4.5.1 <i>Undantagen till närståendelåneförbudet</i>	29
4.5.2 <i>Undantaget till förvärvslåneförbudet</i>	31
4.5.3 <i>Dispens</i>	31
4.6 Sanktioner.....	32

4.6.1	<i>Civilrättsliga sanktioner</i>	32
4.6.2	<i>Skatterättsliga sanktioner</i>	32
4.6.3	<i>Straffrättsliga sanktioner</i>	33
5.	Bakomliggande motiv för regelverket i Sverige	35
5.1	Bakgrund	35
5.1.1	<i>Gamla regelverket</i>	35
5.1.2	<i>Dagens regelverk</i>	36
5.2	Analys av de bakomliggande motiven	38
5.2.1	<i>Motverka skatteflykt</i>	38
5.2.2	<i>Borgenärsskyddsintresset</i>	40
5.3	Motiv som inte nämnts	41
5.3.1	<i>The Sarbanes-Oxley Act</i>	41
5.3.2	<i>Borde det amerikanska motivet även beaktas i Sverige?</i>	42
6.	Tillämpningsproblem i det svenska regelverket	45
6.1	Begreppet "penninglån"	45
6.2	Straffansvaret	46
6.3	Problem förknippade med undantaget för koncernlån	48
7.	Presenterade ändringsförslag	50
7.1	SOU 2009:34 <i>Förenklingar i aktiebolagslagen m.m.</i>	50
7.2	Promemorian <i>Ett slopat låneförbud m.m.</i>	51
7.3	En analys av Justitiedepartementets promemoria	52
8.	En framtid i Finlands fotspår	56
8.1	Introduktion	56
8.2	Regelverkets utformning	56
8.3	Konsekvenserna av en ändring	58
8.3.1	<i>Positiva aspekter</i>	58
8.3.2	<i>Negativa aspekter</i>	60
9.	Avslutande analys och de lege ferenda	62
	Källförteckning	66

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Det faktum att Finland under en lång tid var del av Sverige har starkt präglat Finlands lagstiftning. I mångt och mycket är landets lagstiftning, särskilt då det gäller civilrätt, än idag mycket lik lagstiftningen i Sverige. FABL är inget undantag. Tack vare den samnordiska lagberedningen av den associationsrättsliga lagstiftningen samt en gemensam civilrättslig tradition är FABL i många hänseenden byggd på samma principer som ABL och i vissa aspekter närmast identisk. Dock finns det även vissa märkbara skillnader. En av dessa skillnader hänför sig till låneförbudsreglerna, och särskilt förbudet mot närståendelån.

I Sverige har låneförbudreglerna i stort sett varit oförändrade sedan reglerna infördes 1973. I korthet innebär den svenska regleringen att ett aktiebolag inte får lämna lån till en närstående eller till någon som avser att förvärva aktier i bolaget eller överordnat bolag i samma koncern. Låneförbuden, som idag återfinns i kap. 21 ABL, innebär således att det för tillfället i princip är tillåtet för svenska aktiebolag att dela ut sitt fria egna kapital medan samma medel inte får lånas ut till en aktieägare eller annan närstående till bolaget. Att bolagen sålunda får enligt kapitalskyddsreglerna i ABL ge bort pengar men inte låna ut dem och därmed få en giltig fordran kan ur ett borgenärsskyddsperspektiv anses som en aning märkligt. Låneförbuden, och särskilt förbudet mot närståendelån, har dock starkt motiverats av skattemässiga skäl. Lagstiftaren har med hjälp av närståendelåneförbudet velat hindra aktieägarnas möjlighet att ta ut penninglån från sitt aktiebolag i syfte att skjuta upp eller helt undgå beskattning.

Det svenska regelverket gällande låneförbuden, och särskilt det bakomliggande motivet att förhindra skatteflykt, har dock under årens gång fått skarp kritik. Såväl offentliga utredningar som författare i den juridiska doktrinen har anfört att låneförbuden borde utformas utan skattemässiga hänsyn. Det har bl.a. ansetts principiellt fel att genom den associationsrättsliga lagstiftningen försöka förhindra olämplig skatteplanering.¹ Trots den omfattande kritiken och pågående diskussionen har de svenska låneförbudreglerna förblivit oförändrade. Under senaste åren har det dock presenterats en rad olika förslag om att reformera låneförbudsreglerna vilket indikerar att en revidering av regelverket möjligen skulle kunna vara förestående.²

Medan lagstiftaren i Sverige valt att, i alla fall än så länge, behålla låneförbudsreglerna som infördes på 70-talet har lagstiftaren i Finland valt en annan väg. Genom 2006 års lagrevidering

¹ Se bl.a. SOU 2009:34, s. 246, SOU 1997:168, Stefan Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 153 och Nerep, *Studier*, 16.

² Se bl.a. SOU 2009:34 och Ds Ju 2009/3395/L1.

slopade man i Finland de specifika bestämmelserna om närståendelån. Enligt gällande FABL ska istället en individuell bedömning göras av varje närståendelån enligt de allmänna principerna i FABL. Detta betyder att även om ett lån enligt FABL inte är förbjudet *per se* kan ett lån strida mot de allmänna principerna i FABL och därmed vara förbjudet. Med denna systematik har lagstiftaren velat skapa mera flexibilitet åt företagen och således även skapa en konkurrenskraftigare lag.

1.2 Syfte och frågeställningar

Utgångspunkten för denna uppsats är antagandet om att det finska regelverket avseende närståendelånen är ett bättre fungerande regelverk än det regelverk som för tillfället existerar i Sverige. Syftet med uppsatsen är således att granska ifall detta antagande stämmer. Vidare kommer det även att granskas ifall ett regelverk liknande det man har i Finland kan anses som ett bättre alternativ än de ändringsförslag som presenterats i Sverige under de senaste åren. För att uppnå detta syfte kommer uppsatsen följaktligen att undersöka hur ett regelverk liknande det man har i Finland skulle se ut i Sverige. Inom ramen för denna undersökning är det således av intresse att granska för- och nackdelarna med såväl det svenska som det finska regelverket samt redogöra för och analysera de presenterade ändringsförslagen. Därtill är det av intresse att analysera vilka intressen reglerna kring närståendelån primärt borde skydda. Följande frågeställningar kan därmed anses som relevanta för att definiera uppsatsens syfte:

- i. Vad är de underliggande problemen med det finska regelverket?
- ii. Vad är de underliggande problemen med det svenska regelverket?
- iii. Vilka skyddsintressen bör beaktas då närståendelåneförbudet revideras?
- iv. Vad blir konsekvenserna av att i Sverige införa ett liknande regelverk som i Finland?

Uppsatsen riktar sig främst till lagstiftaren eller andra rättspolitiskt intresserade.

1.3 Metod och material

Den rättsdogmatiska metoden kommer att användas i syfte att fastställa gällande rätt, det vill säga *lex lata*, i så väl Sverige som i Finland. Detta kommer att ske genom att analysera och tolka de traditionella rättskällorna, d.v.s. lagstiftning, förarbeten, rättspraxis och doktrin. Med hjälp av dessa rättskällor kommer den gällande rätten såväl att beskrivas som systematiseras.³

³ Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, s. 43 f.

I och med att jag i uppsatsen inte endast kommer att fastställa den gällande rätten, utan även löpande analysera den, kommer även den rättsanalytiska metoden att ha en framträdande roll. Analyserna kommer således att bygga på en fri argumentation där rättssystemet ses som öppet och där möjligtvis flera alternativ kan anses som "rätta".⁴

I och med att syftet med uppsatsen är att analysera ifall det finska regelverket kan anses som ett bättre fungerande regelverk än det svenska kommer även den komparativa metoden att användas. Med detta menas att en jämförelse kommer att göras mellan lagstiftningen i Sverige och Finland.⁵ Syftet med den komparativa studien är att djupgående analysera ifall det finska regelverket kring närståendelån kan anses som ett mera ändamålsenligt alternativ i jämförelse med regelverket i Sverige. I syfte att kasta ljus över vilka motiv som egentligen borde beaktas vid en revidering av det svenska regelverket kommer även det amerikanska låneförbudet och motiven bakom regelverket i viss mån att behandlas. Beskrivningen av det amerikanska låneförbudet kommer dock att vara högst översiktlig. Syftet med denna utblick är att granska ifall de motiv som motiverat regelverket i USA även borde beaktas i Sverige vid en eventuell regelrevidering. Syftet med denna utblick är således inte att fastställa den amerikanska gällande rätten.

En metod som delvis kommer att genomsyra hela uppsatsen är den rättspolitiska metoden. Då den rättspolitiska metoden syftar till att analysera om, och i så fall hur, rätten borde ändras för att bättre tillgodose t.ex. ett visst ändamål smälter denna metod delvis samman med den rättsanalytiska metoden.⁶ Uppsatsen kommer således att sträva till att identifiera de intressen som reglerna kring närståendelån primärt borde skydda. Därefter kommer det att analyseras huruvida det svenska regelverket för tillfället kan anses tillgodose dessa intressen. Även de ändringsförslag som presenterats i Sverige kommer att granskas utifrån dessa skyddsintressen. Uppsatsen kommer även att kritiskt analysera i vilken mån den gällande rätten, såväl i Sverige som i Finland, kan anses förenlig med kraven på bl.a. rättssäkerhet och de övergripande ändamålen som den bolagsrättsliga lagstiftningen i respektive land kan anses ha. Uppsatsen kommer att avslutas med en analys där det granskas ifall ett regelverk liknande det som existerar i Finland även skulle kunna anses som ändamålsenligt i Sverige.

Då det är av särskilt intresse att lagstiftningens bakomliggande motiv noga granskas har förarbeten spelat en viktig roll. Då låneförbudsreglerna utförligt såväl kritiserats som analyserats i doktrin har även doktrin behandlats i relativt stor utsträckning. I och med att de svenska

⁴ Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, s. 45 f.

⁵ Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, s. 54.

⁶ Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*, s. 48.

lånereglerna i huvudsak varit oförändrade sedan reglernas införande har det i uppsatsen hänvisats till en hel del äldre förarbeten och doktrin. I och med att inga större materiella ändringar skett i lagstiftningen kan dessa anses som relevanta än idag.⁷ Förutom att det i uppsatsen använts central doktrin på området har även advokat Båvestams artikel *Aktiebolagslagens låneförbud – är det dags att slopa en seglivad anomali?* utgjort ett väsentligt stöd för den argumentation som framförts i uppsatsen.⁸ I syfte att uppnå uppsatsen ändamål har de i förarbeten och doktrinen framförda argumenten även kritiskt analyserats. Med tanke på att uppsatsen i huvudsak har ett rättspolitiskt syfte, och därmed fokuserar på att analysera hur gällande rätt borde ändras för att på bästa sett tillgodose relevanta intressen, har det inte ansetts som ändamålsenligt att alltför genomgående presentera rättspraxis. I den utsträckning det ansetts som relevant, bl.a. för att lyfta fram sambandet mellan kapitalskyddsreglerna och låneförbudsreglerna i ABL och för att redogöra för innebörden av gällande rätt, har det dock skett. Vad gäller lagändringarna i Finland har argumentationen i huvudsak byggts på förarbeten, lagkommentaren och i viss mån även doktrin.

1.4 Avgränsningar

Uppsatsen kommer att utgå från det associationsrättsliga perspektivet. Då ett av närståendelåneförbudets bakomliggande motiv är det fiskala intresset kommer även skatterättslig lagstiftning att behandlas i den mån det är lämpligt för att underlätta läsarens förståelse.⁹ Då den skatterättsliga kopplingen medför att låneförbuden är straffsanktionerade innebär det att även straffrättsliga frågor kommer att behandlas i den utsträckning det kan anses som relevant.

På grund av att de främsta skillnaderna mellan regelverket i Finland och Sverige återfinns i reglerna kring närståendelån är det dessa regler som främst kommer att granskas. Förvärvslåneförbudet kommer endast att behandlas deskriptivt. Uppsatsen kommer att granska och analysera regelverket och de bakomliggande motiven med hänsyn till såväl Finland som Sverige. Uppsatsen kommer dock inte att behandla annan finsk lagstiftning än den som kan anses som nödvändig för att jämföra de två regelverken kring närståendelån. Därutöver kommer även amerikansk federal lagstiftning kring låneförbuden i viss utsträckning att

⁷ Bl.a. Prop. 1973:93 samt Andersson, *Kapitalskyddet*, Lindskog, *Aktiebolagslagen* och Nerep, *Studier*.

⁸ Båvestam, *Ny juridik 1:13*.

⁹ Skatterättslig lagstiftning kommer främst att behandlas för att lyfta fram på vilket sätt förbjudna lån sanktioneras i den skatterättsliga lagstiftningen.

behandlas. Syftet med denna granskning är att analysera de motiv som legat bakom den amerikanska regleringen.

Då vissa rättshandlingar anses såväl som otillåtna lån som förtäckta värdeöverföringar kommer även värdeöverföringsreglerna i 17 kap. ABL att behandlas. Detta kommer dock endast att ske i den utsträckning som kan anses som ändamålsenligt för att lyfta fram den kopplingen som i nuläget råder mellan kapitalskyddsreglerna och låneförbudsreglerna. Då förtäckta värdeöverföringar främst är av intresse i detta sammanhang kommer följaktligen även dessa regler att undersökas mera ingående än reglerna kring övriga värdeöverföringar.

1.5 Disposition

Uppsatsen är uppdelad i nio kapitel. I kapitel 2-3 kommer det finska regelverket att behandlas. Gällande rätten i Finland kommer att presenteras i kapitel två medan de bakomliggande motiven för regelverket presenteras och analyseras i kapitel tre. I kapitel tre kommer även en analys att föras om vissa av de tillämpningsproblem som det finska regelverket i nuläget medför. Kapitel 4-6 kommer i sin tur att fokusera på det svenska regelverket. Medan svensk gällande rätt samt problem i anknytning till regelverket kommer att presenteras i kapitel fyra kommer lagstiftarens bakomliggande motiv att presenteras i kapitel fem. I kapitel fem kommer även vissa av lagstiftarens bakomliggande motiv närmare att analyseras och problematiseras. Därtill kommer kapitlet även att kort behandla motiven bakom det amerikanska låneförbudet som finns i den federala lagstiftningen. I kapitel sex kommer avslutningsvis en djupare analys att göras av vissa av de mest centrala tillämpningsproblem i anknytning till det svenska regelverket.¹⁰ Dessa analyser kommer långt att bygga på det som tidigare framförts i uppsatsen. Därefter kommer vissa av de ändringsförslag som presenterats i Sverige på senaste åren att presenteras och problematiseras i kapitel sju. Dessa förslag kommer även att närmare analyseras med utgångspunkt i de intressen som identifierats som relevanta vid en eventuell revidering av närståendelåneförbudet. I kapitel åtta kommer det sedan att presenteras ett alternativt regleringsförslag som i allra högsta grad kommer att grunda sig på det regelverk som gäller i Finland. Här kommer det även att granskas vilka för- och nackdelar ett sådant regelverk skulle föra med sig. Slutligen kommer det i kapitel nio att föras en avslutande *de lege ferenda* diskussion huruvida hypotesen stämmer om att regelverket i Finland kan anses som ett bättre regelverk än det som existerar i Sverige. Denna slutliga analys kommer att grunda sig på de

¹⁰ Här bör noteras att regleringen kring låneförbudet är kopplat till en mängd praktiska problem, på grund av utrymmesbrist har jag dock valt att endast behandla vissa av dessa problem.

aspekter och analyser som löpande tagits upp i respektive kapitel samt det som slutligen framförts i kapitel åtta.

I syfte att underlätta läsningen kommer varje kapitel att inledas med en kort kursiverad text som redogör för innehållet i ifrågavarande kapitel.

2. Regelverket i Finland

Med beaktande av uppsatsens syfte är det av intresse att presentera och närmare granska systematiken och principerna bakom regelverket i FBAL. Detta kapitel kommer således att klargöra för när aktiebolag, enligt reglerna i FBAL, får lämna lån eller ställa säkerhet till närstående.

2.1 Introduktion

I och med 2006 års lagrevidering slopades de specifika bestämmelserna om närståendelån.¹¹ I FBAL finns således inga bestämmelser som specifikt förbjuder aktiebolag att lämna lån till närstående. Detta betyder dock inte att det skulle vara fritt fram för aktiebolag att lämna närståendelån. Enligt systematiken i FBAL är endast vissa utbetalningar lagliga. Ifall en utbetalning inte kan anses som laglig är det frågan om en olaglig utbetalning, denna princip gäller följaktligen även närståendelån. Lagstiftaren har inte velat specifikt reglera varje situation utan istället ska en *in casu* bedömning göras i varje enskilt fall.¹²

2.2 Lagliga utbetalningar

Enligt 13 kap. 1 § första stycket FBAL anses följande utbetalningar som lagliga:

- i) vinstutdelning och utbetalning från en fond som hänförs till det fria egna kapitalet,
- ii) minskning av aktiekapitalet enligt 14 kap.,¹³
- iii) förvärv och inlösen av egna aktier enligt 3 och 15 kap. och
- iv) upplösning och avregistrering av bolaget enligt 20 kap.

Enligt 13 kap. 1 § tredje stycket anses i sin tur annan affärshändelse som utan någon *affärsekonomisk grund* minskar bolagets tillgångar eller ökar dess skulder som olaglig utbetalning av medel. Begreppet affärsekonomisk grund är kopplat till *bolagets vinstsyfte* som det stadgas om i 1 kap. 5 §. En affärshändelse har således en affärsekonomisk grund ifall dispositionen kan anses ha som syfte att bereda vinst för bolaget. Den affärsekonomiska grunden ska värderas vid den tidpunkt då man bestämmer sig för att företa rättshandlingen och den affärsekonomiska grunden ska bedömas utifrån beslutsfattarens, d.v.s. bolagets, intresse.¹⁴ Det väsentliga är följaktligen inte ifall affärshändelsen senare visar sig vara olönsam utan ifall rättshandlingen vid beslutstillfället kan motiveras med ett affärsekonomiskt syfte. Denna

¹¹ Dock behöll man förvärvsläneförbudet som det stadgas om i 13 kap. 10 § FBAL.

¹² Immonen, *Osakeyhtiöoikeuden perusteet*, s. 189 f.

¹³ Se 14 kap. FBAL där det stadgas om minskning av aktiekapitalet.

¹⁴ RP 109/2005 rd, s. 126.

princip har även bekräftats av finska HD. I fallet var det frågan om ställande av säkerhet för moderbolagets skulder.¹⁵ En olaglig utbetalning kan ske såväl till en aktieägare som till en utomstående. Enligt 13 kap. 6 § är det bolagsstämman som beslutar om utbetalning av medel. För beslutet krävs det som huvudregel enkel majoritet.¹⁶ Genom bolagsstämmans beslut i vilket nämns utbetalningens maximibelopp kan dock även styrelsen bemyndigas att besluta om vinstutdelning eller om utbetalning från en fond som hänför sig till det fria egna kapitalet. I mitt tycke kan detta anses som en balanserad lösning i och med att flexibilitet skapas för bolagen utan att aktieägarna för den sakens skull totalt tappar kontrollen över utbetalningarna. Regelverket medför ju att bolagsstämman *kan* bemyndiga styrelsen att fatta beslut om lån, t.ex. i de fall det kan anses som smidigast för samtliga parter, utan att bolagsstämman är skyldig att göra det. Således kan beslutsordningen modifieras enligt omständigheterna i varje enskilt fall. Slutligen stadgas det i 13 kap. 6 § fjärde stycket att ett bolag även kan med samtycke av alla aktieägare på annat sätt än vad som stadgas i 13 kap. 1 § betala ut fritt eget kapital om inte annat följer av bolagsordningen.

2.3 Särskilt om närståendelån

Då närståendelån inte räknas upp i 13 kap. 1 § första stycket betyder det att dessa transaktioner bör ha en affärsekonomisk grund för att anses som lagliga. Då det avgörs ifall ett närståendelån kan anses som lagenligt bör hänsyn främst tas till följande rättsprinciper i FABL: kapitalet och dess beständighet (1 kap. 3 §), verksamhetens syfte (1 kap. 5 §), aktieägarnas likställighet (1 kap. 7 §) och ledningens uppgift att omsorgsfullt främja bolagets intressen (1 kap. 8 §). Då bolagets ledning ska bestämma om ett närståendelån bör tillåtas krävs det således att bolagets ledning omsorgsfullt värderar om närståendelånet är till bolagets fördel (d.v.s. *corporate benefit*) och att närståendelånet inte står i strid med borgenärsskyddsintresset eller principen om aktieägarnas likställighet.¹⁷ Ifall man i lånevillkoren marknadsmässigt beaktar kreditrisken är det möjligt att ett närståendelån kan anses som lagligt och således inte som en olaglig utbetalning enligt 13 kap 1 § tredje stycket. Därtill är ju ett närståendelån även möjligt med stöd av 13 kap. 6 § fjärde stycket ifall utbetalningen sker från det fria kapitalet och samtliga aktieägare samtycker till utbetalningen.

8 kap. 6 § är enda bestämmelsen i FABL som specifikt stadgar om närståendelån. I bestämmelsens andra stycke finns en definition av *närstående*. Enligt definitionen är en person

¹⁵ HD:2006:90.

¹⁶ 5 kap. 26 §.

¹⁷ Airaksinen, *Osakeyhtiölaki 1*, s. 599.

och ett bolag närstående ifall ena parten kan utöva ett bestämmande inflytande över den andra eller betydande inflytande över ett beslut som gäller den andras ekonomi och affärsverksamhet.¹⁸ Det som bör noteras är att FABL inte erkänner ett särskilt koncernintresse vilket medför att affärshändelser mellan bolag som ingår i samma koncern i princip bör bedömas på samma sätt som övriga affärshändelser.¹⁹ Å andra sidan föreskrivs särskilt i förarbeten att närståendelån kan tillåtas i situationer där ett koncernbolag får nytta av en investering i koncernkassa,²⁰ t.ex. i form av ränteavkastning.²¹ Då rättshandlingar inom koncerner ofta kan vara särskilt svårbedömliga vilket innebär att bolagen kan ha det svårt att i förhand veta ifall rättshandlingarna är tillåtna kan det anses en aning problematiskt att FABL inte erkänner ett särskilt koncernintresse. Denna problematik kommer dock att behandlas mera djupgående i kap. 3.4.

Därutöver stadgas det i bestämmelsens första stycke att ett bolag är skyldigt att i verksamhetsberättelsen uppge de närståendelån samt ange de huvudsakliga villkoren för lånen vilka överstiger ett visst belopp.²² Enligt förarbeten ansågs det som nödvändigt att uppgifter om närståendelån lämnas även om några egentliga bestämmelser om sådana lån inte skulle finnas med i lagen.²³ Detta kan anses som logiskt då uppsikt över bolagets närståendelån på så sätt lätt kan upprätthållas.

2.4 Sanktioner

2.4.1 Civilrättsliga sanktioner

Enligt 13 kap. 4 § FABL ska medel som lagstridigt erhållits ur bolaget betalas tillbaka om mottagaren insåg eller borde ha insett att utbetalningen var otillåten. Även om artikel 18 i EG:s andra bolagsdirektiv²⁴ lägger bevisbördan om mottagarens goda tro uttryckligen på bolaget ville den finska lagstiftaren inte schematiskt ta ställning till vem som ska lägga fram bevis om saken, detta ska istället avgöras med hjälp av allmänna processrättsliga principer. Då direktivet har karaktären av ett minimidirektiv när det gäller skyddet för bolagets borgenärer och aktieägare ansåg lagstiftaren att den nationella lagstiftningen kan försätta mottagaren av medlen

¹⁸ Definitionen grundar sig på närståendebegreppet i IAS 24.

¹⁹ Airaksinen, *Osakeyhtiölaki 2*, s. 33.

²⁰ Med koncernkassa avses ett system där koncernföretagens kassaströmar koncentreras till ett konto som koncernledningen förvaltar för att använda koncernens likvida medel så effektivt som möjligt, s.k. "cash pool".

²¹ RP 109/2005 rd, s. 27.

²² Villkoren ska anges ifall lånen överstiger sammanlagt 20 000 euro eller utgör mera än fem procent av bolagets egna kapital enligt balansräkningen.

²³ RP 109/2005 rd, s. 97.

²⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/30/EU.

i en ofördelaktigare ställning än vad direktivets ordalydelse anger.²⁵ Dock har det anförts att en aktieägare *endast* blir återbäringsskyldig ifall bolaget visar att aktieägaren var i ond tro.²⁶ Jag anser att det sålunda är tveksamt ifall den finska lagstiftaren tolkat direktivet korrekt.

I 22 kap. 1 § stadgas det om ledningens skadeståndsskyldighet. Bestämmelsen är närmast en kodifiering av rättsprinciperna i lagens första kapitel, tidigare rättspraxis och vad som anförts i juridisk doktrin.²⁷ I bestämmelsens tredje stycke finns en *oaktsamhetspresumtion* som innebär att ifall skada orsakats bl.a. genom en åtgärd till förmån för en person som enligt 8 kap. 6 § andra stycket är närstående anses skadan ha orsakats genom oaktsamhet vilket aktualiserar ett skadeståndsansvar om inte den som är ansvarig för förfarandet visar att hon eller han handlat omsorgsfullt. För att oaktsamhetspresumtionen ska bli tillämplig räcker det med att transaktionen uppfyller de objektiva kraven av en närståendetransaktion.²⁸ Samma oaktsamhetspresumtion gäller även för aktieägare enligt 22 kap. 2 §. Då det ofta kan vara svårt för ledningen att förutse när ett handlande bryter mot de allmänna principerna i FABL, t.ex. likställighetsprincipen i 1 kap. 7 §, ansåg lagstiftaren att det inneburit en alldeles för sträng reglering ifall oaktsamhetspresumtionen även blivit tillämplig i situationer då ledningen endast bryter mot de allmänna principerna i första kapitlet.²⁹ När det dock gäller närståendetransaktioner anförde lagstiftaren, vilket jag även själv håller med om, att det ofta finns en anledning att anta att handlandet motiverats av felaktiga skäl och att man därmed kan utgå från presumtionen att det i alla fall är frågan om ett oaktsamt förfarande. Vidare anfördes det att dessa situationer även väsentligen skiljer sig från sådana beslutssituationer som hör till bolagets sedvanliga affärsverksamhet och där en viktig utgångspunkt är att skadeorsaken inte är oaktsamhet, även om beslutet i efterhand bedömt visar sig vara affärsekonomiskt ofördelaktigt från bolagets synpunkt.³⁰

Då systematiken i FABL innebär att problematiska situationer i sista hand ska lösas med hjälp av rättsprinciperna i lagens inledande kapitel är det viktigt att aktieägare och borgenärer även kan åberopa dessa principer på ett effektivt sätt.³¹ Om så inte är fallet skulle det finnas en risk att rättsprinciperna förlorar sin betydelse. Enligt lagstiftaren medför oaktsamhetspresumtionen således en effektivisering av rättsskyddet i fråga om

²⁵ RP 109/2005 rd, s. 129.

²⁶ Andersson, *Om vinstutdelning från aktiebolag*, s. 490 f.

²⁷ Mähönen, *Allmänna läror*, s. 9 f.

²⁸ Airaksinen, *Osakeyhtiölaki 2*, s. 764 f.

²⁹ Denna begränsning av ledningens ansvar för affärsbeslut är i linje med principen om affärsbeslut, ett synsätt som i angloamerikansk rätt kallas *business judgement*-regeln. Se Mähönen, *Allmänna läror*, s. 401.

³⁰ RP 109/2005 rd, s. 196 f och Arbetsgruppen 2003:4, s. 255 f.

³¹ RP 109/2005 rd, s. 18.

närståendetransaktioner och fungerar som en motvikt till slopandet av de detaljerade bestämmelserna om närståendelån.³² Man kan sålunda anta att med presumtionen om vållande har lagstiftaren strävat till att skapa ett regelverk som erbjuder de berörda parterna ett effektivt skydd utan att för den sakens skull göra sanktionssystemet alldeles för långtgående och klumpigt. Lösningen kan anses som tämligen smart. Det faktum att antagandet om oaktsamhet måste motbevisas torde fungera som ett rätt effektivt medel för att avskräcka bolag från att genomföra otillåtna närståendetransaktioner. Dock sanktioneras inte automatiskt alla närståendelån. Ifall en närståendetransaktion mot all förmodan skulle ha en affärsekonomisk grund och därmed även främja bolagets intressen har ju parterna alltid möjlighet att motbevisa oaktsamheten. Enligt mig skapar oaktsamhetspresumtionen således en avsevärd flexibilitet där hänsyn kan tas till omständigheterna i varje enskilt fall. Jag anser att oaktsamhetspresumtionen därmed kan anses som förenlig med lagstiftarens övergripande mål om att lagstifta en lag som ger optimalt stöd för hederlig affärsverksamhet och som därtill garanterar ett effektivt rättsskyddssystem.³³ Detta är rena motsatsen till Sverige där regelverket för tillfället behandlar alla lånetransaktioner lika.

2.4.2 Straffrättsliga sanktioner

Då de specifika bestämmelserna om närståendelån slopades i samband med lagrevideringen ansåg lagstiftaren att det inte heller var nödvändigt att i FABL ta med straffbestämmelser om dessa transaktioner. Lagstiftaren ansåg vidare att det från straffrättslig synpunkt skulle vara problematiskt att kriminalisera förbudet mot finansiering av förvärv av egna aktier eftersom det materiella innehållet i detta på kapitaldirektivet baserade förbud kunde anses som tolkbart.³⁴ Lagstiftaren konstaterade dock att ifall förvärv av egna aktier finansieras på så sätt att det egentligen är frågan om utbetalning av bolagets medel kan det bli aktuellt att tillämpa straffbestämmelsen om olaglig utbetalning i 25 kap. 1 § punkt fyra. Det kan således noteras att det i FABL finns en straffbestämmelse för olagliga utbetalningar men inget som specifikt skulle reglera lånetransaktioner.

³² RP 109/2005 rd, s. 31.

³³ RP 109/2005 rd, s. 17.

³⁴ RP 109/2005 rd, s. 211.

3. Bakomliggande motiv samt tillämpningsproblem med regelverket i Finland

Då man i Finland valt att göra det som länge diskuterats i Sverige, d.v.s. att slopa de specifika bestämmelserna angående närståendelån, är det av intresse för uppsatsens syfte att närmare granska motiven bakom detta beslut och analysera varför den finska lagstiftaren valt att utforma det finska regelverket på det sätt man gjort. Kapitlet kommer därutöver att granska vissa av de tillämpningsproblem som det finska regelverket för med sig.

3.1 Introduktion

Genom 2006 års lagrevidering ville lagstiftaren i Finland beakta den utveckling som skett i företagets verksamhetsmiljö samt den övriga lagstiftningen och därmed skapa en flexibel och konkurrenskraftig lag. Genom att bl.a. förminska och förenkla de formella bestämmelserna ville lagstiftaren förbättra de finländska aktiebolagens verksamhetsförutsättningar utan att detta skulle ha väsentliga verkningar på minoritetsaktieägarnas och borgenärernas ställning. Lagstiftaren ville även förtydliga rättsläget och förbättra rättssäkerheten.³⁵ Genom att lägga fram de centrala principerna i lagens inledande kapitel ville lagstiftaren understryka deras betydelse som rättsprinciper.³⁶

3.2 Gamla regelverket

Före 2006 års lagändring fanns det i FABL 78 en bestämmelse som begränsade utlåning till personer som hörde till bolagets närmaste krets. Enligt 12 kap. 7 § FABL 78 fick lån endast beviljas inom ramen för bolagets utdelningsbara medel och mot betryggande säkerhet. Enligt bestämmelsens andra stycke kunde lån dock fritt beviljas ifall gäldenären var staten, en kommun eller kommunalförbund, om gäldenären var ett aktiebolag som hörde till samma koncern eller ett utländskt bolag som kunde jämföras med det eller om lånet var ett s.k. affärslån.

Syftet med utlåningsbegränsningarna var att hindra kringgående av lagens bestämmelser om utbetalning av medel samt hindra missbruk av bolagets medel vilket ansågs som en reell risk då låntagaren i vissa fall kunde själv besluta om utlåningen. Dessutom ansåg lagstiftaren att utlåning till endast vissa aktieägare kunde kränka likställighetsprincipen.³⁷ Reglerna kring närståendelån i FABL 78 var således i viss mån lik den reglering man har i Sverige än idag.

³⁵ RP 109/2005 rd, s. 16 f.

³⁶ RP 109/2005 rd, s. 17.

³⁷ RP 109/2005 rd, s. 26

3.3 Motiven bakom ändringarna i regelverket

I förarbeten till FABL anförde lagstiftaren dock följande:

"De gällande detaljerade bestämmelserna om närståendelån är så till vida inkonsekventa att de problem som nämns i motiveringarna till bestämmelserna kan hänföra sig till vilket som helst bolag och till åtgärder inom dess närmaste krets. Bestämmelserna har eventuellt baserats på beskattningssynpunkter...".³⁸

Enligt ett betänkande från Arbetsgruppen för revision av lagen om aktiebolag stöddes tanken om ett underliggande skatterättsligt motiv dessutom av att man i Sverige, där man hade en liknande reglering, gett Skatteverket rätten att besluta om dispens från låneförbudet. Därutöver ansågs även undantagen från utlåningsbegränsningarna som inkonsekventa.³⁹

Vidare anfördes det i förarbeten till FABL att det fanns inget som talade för att utlåning inom koncerner borde särbehandlas då det i samband med dessa lån oftast förekom alla de problem som var förknippade med närståendelån, vilket även framkommit i praktiken. Då inte heller bolagslagstiftningen behandlade koncerner som ekonomiska enheter ansåg lagstiftaren att det även saknades bolagsrättsliga motiv för undantaget. Därutöver ansågs undantaget i fråga om affärs lån vara oklart till sitt innehåll och urvattna de begränsningar som gällde i fråga om utlåning. Slutligen noterade lagstiftaren att utlåningsbegränsningarna var förknippade med ett antal praktiska problem. Den omständigheten att ett finländskt dotterbolag inte kunde lämna lån till sitt utländska moderbolags utländska dotterbolag ansågs som ett stort problem. Problem hade även förekommit då man försökt tillämpa bestämmelserna inom en koncern som bildats av ett andelslag.⁴⁰ Avslutningsvis noterade lagstiftaren att det med tanke på EU-rätten var problematiskt med ett regelverk som begränsade utlåningen inom koncernförhållanden till t.ex. inhemska eller nordiska bolag.⁴¹

På grund av dessa ovannämnda inkonsekvenser och praktiska problem beslöt lagstiftaren att slopa de specifika bestämmelserna om närståendelån. Dock anförde lagstiftaren att trots de slopade reglerna kunde det ytterst sällan anses som förenligt med ett bolags intresse eller med syftet med dess verksamhet att låna ut betydande penningssummor till ägarna eller till medlemmar av ledningen.⁴²

³⁸ RP 109/2005 rd, s. 26.

³⁹ Arbetsgruppen 2003:4, s. 64.

⁴⁰ Andelslag är en bolagsform i finsk rätt med vilket menas en sammanslutning vars medlemsantal och kapital inte är på förhand bestämda och som har till ändamål att främja medlemmarnas hushållning eller näring genom ekonomisk verksamhet. Medlemmarna deltar i verksamheten genom att använda sammanslutningens tjänster. Se Lag om andelslag.

⁴¹ RP 109/2005 rd, s. 26.

⁴² RP 109/2005 rd, s. 26 f.

Dagens FABL innebär således att alla närståendelån måste ske i enlighet med rättsprinciperna. Särskilt bör här noteras 1 kap. 5 § där det stadgas om att syftet med bolagets verksamhet är att bereda vinst åt aktieägarna. Att reglerna utformats på detta sätt lyfter tydligt fram vikten av att granska de syften som motiverat en rättshandling istället för att sätta fokus på rättshandlingens form. Det väsentliga ska vara att se på de effekter som en rättshandling har för bolaget, d.v.s. ifall rättshandlingen kan anses som förenlig med bolagets syfte. Genom att utforma regelverket på detta sätt har lagstiftaren enligt mig lyckats med att verkligen framhäva rättsprincipernas betydelse som äkta rättsprinciper.⁴³ Därutöver kan det anses som förhållandevis smidigt att slopa invecklade regler för vissa sorters rättshandlingar ifall man med dessa regler i slutändan vill uppnå samma syfte som med rättsprinciperna, d.v.s. att skydda minoritetsägarnas och borgenärernas ställning i bolaget från maktmissbruk från bolagets ledning och de dominerande aktieägarnas sida.⁴⁴ I och med att oaktamspresumtionen därutöver ser till att FABL erbjuder ett effektivt rättsskydd anser jag att den finska lagstiftaren i det stora hela lyckts i sin strävan att skapa ett flexibelt regelverk som samtidigt erbjuder ett effektivt rättsskydd såväl för minoritetsägarna som borgenärerna.

3.4 Tillämpningsproblem i det nuvarande regelverket

Som det framgått ovan ville lagstiftaren genom lagrevideringen skapa ett tydligare regelverk. Genom att placera rättsprinciperna i lagens inledande kapitel ville lagstiftaren skapa en bättre förståelse för aktiebolagslagens innehåll vilket i synnerhet hade som syfte att gagna de små aktiebolagen som ofta har de sämsta möjligheterna att utreda lagens innehåll.⁴⁵ Man kan dock fråga sig ifall reglerna i praktiken blivit lättare att tillämpa efter att de specifika bestämmelserna om närståendelån slopats. Från praxis framgår att avsevärda lagtolkningsproblem kan uppkomma då det ska bedömas ifall en rättshandling kan anses som förenlig med de allmänna rättsprinciperna. T.ex. i ett hovrättsavgörande⁴⁶ fick domstolen i väsentlig omfattning hämta stöd såväl från doktrin, förarbeten till FABL, FABL 78 samt förarbeten till FABL 78 för att avgöra ifall en rättshandling kunde anses som förenlig med de allmänna principerna i FABL. Domstolens ovannämnda lagtolkningsproblem indikerar att det följaktligen även kan vara svårt för bolagen att i förhand veta vad som kan anses som tillåtet. Därmed finns det en risk att regelverket innebär en ökad börda för bolagen, och inte minst de små aktiebolagen, vilket kan

⁴³ Mähönen, *Allmänna läror*, s. 7.

⁴⁴ Mähönen, *Allmänna läror*, s. 3 f.

⁴⁵ RP 109/2005 rd, s. 16 f och Mähönen, *Allmänna läror*, s. 9.

⁴⁶ HelHO 2012:2.

indirekt även missgynna bolagets borgenärer och aktieägare. Även om denna osäkerhet kan med tiden bli mindre påtaglig anser jag att det finns en risk att bedömningssvårigheterna, i alla fall i nuläget, bidrar till en försämrad rättssäkerhet vilket kan anses som olyckligt och knappast i linje med lagstiftarens målsättningar.

Ett övrigt problem som bör noteras är det faktum att FABL inte erkänner ett särskilt koncernintresse. Dessutom diskuteras det inte heller i förarbeten till FABL hur FABL förhåller sig till olika rättshandlingar inom en koncern som t.ex. skatterättsligt kan anses som lagliga. Detta skapar problem då praxis visar att rättshandlingar inom en koncern kan vara oerhört komplexa vilket innebär att dessa rättshandlingar kan vara särskilt svårbedömliga. Detta är ett problem som även noterats av finska HD där man i ett fall konstaterat att det måste anses som oklart hur FABL:s regler om t.ex. utbetalning av medel och andra minoritetsskyddsregler förhåller sig till skatte- eller bokföringsrättsliga regler.⁴⁷ Även om en rättshandling enligt skatterätten är tillåten kan ju rättshandlingen enligt FABL anses som ett otillåtet närståendelån. Då det sålunda kan vara väldigt svårt för bolagen att i förhand veta hur en rättshandling kommer att bedömas enligt FABL anser jag att det kan ifrågasättas ifall lagstiftaren lyckats i sin strävan att göra FABL mera lättillgänglig för bolagen.⁴⁸ Här kan i synnerhet noteras de problem som kan uppkomma för de små bolagen vilka ofta har de sämsta resurserna för att undersöka vad som är gällande rätt.

Förutom att regelverket kan skapa lagtolkningsproblem för såväl domstolar som bolag finns det en risk att även utländska investerare upplever reglerna som otydliga. I jämförelse med t.ex. den federala lagstiftningen i USA, där det stadgas om ett absolut låneförbud för publika bolag, kan investerare uppleva det finska regelverket, där bedömningen ska ske mot bakgrunden av lagens allmänna rättsprinciper, som alltför vagt och otydligt. Då en osäkerhet om det finska regelverket kan leda till att investerarna avstår från att investera i finska bolag finns det en risk att denna osäkerhet i slutändan kan missgynna såväl det finska näringslivet som det finska samhället i sin helhet. Med tanke på att Finland i allra högsta grad är intresserad av att locka till sig utländskt kapital samt att lagstiftaren strävat till att skapa en konkurrenskraftig lag anser jag att denna osäkerhet, som i nuläget är kopplat till det finska regelverket, är problematisk. Dock är även detta någonting som med tiden kan bli mindre problematiskt i och med att de utländska investerarna blir mera bekanta med den finska regleringen.

⁴⁷ HD:2015:105.

⁴⁸ RP 109/2005 rd, s. 1.

Avslutningsvis anser jag att det förblir lite oklart vad det egentligen innebär att lagstiftaren bestämde sig för att slopa bestämmelserna kring närståendelånen. Det faktum att regleringen slopades kan såväl tolkas som att lagstiftaren i större utsträckning ville tillåta närståendelånen men även som att man ville i större utsträckning förbjuda närståendelånen. I förarbeten konstaterades ju endast att det ytterst sällan är förenligt med ett bolags intresse eller med syftet med dess verksamhet att låna ut betydande penningssummor till närstående.⁴⁹ Då bedömningen av de allmänna rättsprinciperna förorsakat tolkningsproblem för domstolarna anser jag att det är diskutabelt ifall lagstiftaren lyckats i sin strävan att skapa ett tydligare regelverk. Detta väcker således frågan ifall någon sorts reglering kring närståendelånen trots allt skulle vara på sin plats, särskilt med hänsyn till att lagstiftaren med lagrevideringen i synnerhet ville beakta de små aktiebolagens behov.

⁴⁹ RP 109/2005 rd, s. 26 f.

4. Regelverket i Sverige

Efter att ha granskat hur regelverket ser ut i Finland är det nu dags att redogöra för regelverket i Sverige. I och med att vissa av kapitalskyddsreglerna i ABL har ett nära samband med låneförbudsreglerna kommer dessa regler samt kopplingen mellan kapitalskyddsreglerna och låneförbudsreglerna att kortfattat presenteras efter det inledande kapitlet. Därefter kommer reglerna såväl kring närståendelån som kring förvärvslån att presenteras. Med hänsyn till att uppsatsen fokuserar på närståendelåneförbudet kommer förvärvslåneförbudet att behandlas högst översiktligt.

4.1 Introduktion

Medan kapitalskyddsreglerna återfinns i 17 kap. ABL finns låneförbudsreglerna i 21 kap. ABL. Utgångspunkten för regelverket är förbudet mot närståendelån - det s.k. *generella låneförbudet* - som återfinns i 21 kap. 1 §.⁵⁰ Denna bestämmelse stadgar om att ett bolag inte får ge penninglån till vissa närstående, dessa närstående utgör den s.k. förbjudna kretsen. Förbudet gäller enligt 21 kap. 3 § även i fråga om ställande av säkerhet, t.ex. ställande av pant och ingående av borgen, för gäldenärens förpliktelse. Närståendelåneförbudet gäller endast för svenska aktiebolag. Således gäller förbudet inte för utländska aktiebolag eller andra juridiska personer i utlandet som lämnar närståendelån. Som vi kommer att se är detta i vissa situationer en aning problematiskt. Enligt ordalydelsen faller även andra svenska juridiska personer än aktiebolag utanför bestämmelsens tillämpningsområde.⁵¹ I kapitlets 2 § återfinns fyra undantag till närståendelåneförbudet.

Närståendelåneförbudet kompletteras av förvärvslåneförbudet - det s.k. *särskilda låneförbudet* - som återfinns i kapitlets 5 §.⁵² Denna bestämmelse innebär att ett aktiebolag inte får ge förskott, lämna lån eller ställa säkerhet för lån i syfte att gäldenären eller honom närstående person ska förvärva aktier i bolaget eller överordnat bolag i samma koncern.

⁵⁰ Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 155.

⁵¹ Andersson, *En kommentar - del 2*, s. 21:4.

⁵² Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 155.

4.2 Gränsdragningen till värdeöverföringar

4.2.1 Kort om värdeöverföringar

I huvudsak kan man säga att bestämmelserna i ABL bygger på två huvudprinciper; minoritetsskyddet och borgenärsskyddet. Då dessa skyddskategorier inte har samma intressen kan man i grova drag dela upp reglerna i ABL under en av dessa två kategorier.⁵³

Minoritetsskyddsreglerna är dispositiva och kan därmed åsidosättas med samtliga aktieägares samtycke (SAS-principen). Exempel på minoritetsskyddsregler är bl.a. *generalklausulen*⁵⁴ enligt vilken bolagsstämman eller styrelsen inte får fatta ett beslut eller företa annan rättshandling som är ägnad att ge en aktieägare eller någon annan otillbörlig fördel till nackdel för bolaget eller någon annan aktieägare och *likhetsprincipen*⁵⁵ enligt vilken samtliga aktieägare måste behandlas lika. Förutom ett rättsviseargument bör man se minoritetsskyddsreglerna ur en kapitalanskaffningssynpunkt; ifall majoriteten fritt kunde förtrycka minoriteten vore det farligt att tillskjuta pengar och gå in i minoritetsställning i ett bolag.⁵⁶

Borgenärsskyddsbestämmelserna, som tar sikte på att skydda bolagets bundna kapital, är i sin tur tvingande och kan inte åsidosättas med SAS-principen.⁵⁷ Tanken är att bolagets borgenärer ska skyddas genom att aktiebolaget har en viss nettoförmögenhet.⁵⁸ Ifall dessa regler inte existerade skulle det finnas en avsevärd risk, i och med att aktieägarna inte är personligen ansvariga för bolagets skulder, att bolaget inte hade tillräckligt med kapital för att betala av sina skulder till bolagets borgenärer. Aktieägarna kan dock i viss utsträckning disponera över bolagets kapital. I 17 kap. återfinns således värdeöverföringsregler där det stadgas om i vilken utsträckning kapitalet får lämna ett bolag. I detta sammanhang bör i synnerhet noteras 17 kap. 3 § där det stadgas om den s.k. *beloppsspärren* och *försiktighetsregeln*. Enligt beloppsspärren i första stycket får en värdeöverföring endast ske ifall en disposition inte inkräktar på bolagets bundna egna kapital. Försiktighetsregeln i andra och tredje stycket innebär i sin tur att en värdeöverföring endast får göras ifall värdeöverföringen kan anses som försvarlig med hänsyn till de krav som verksamhetens art, omfattning och risker ställer på storleken av det egna kapitalet samt med hänsyn till bolagets

⁵³ Dock finns det även regler i ABL som har dubbla syften, bl.a. reglerna om revision och registrering.

⁵⁴ Se bl.a. 7 kap. 47 § och 8 kap. 41 §.

⁵⁵ Denna princip kommer i uttryck på en mängd punkter i ABL, se Skog, *Rodhes Aktiebolagsrätt*, s. 245 f.

⁵⁶ Skog, *Rodhes Aktiebolagsrätt*, s. 231.

⁵⁷ Sandström, *Svensk aktiebolagsrätt*, s. 20.

⁵⁸ Andersson, *Kapitalskyddet*, s. 11 f.

konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt. Då 17 kap. 3 § är en borgenärsskyddsbestämmelse kan bestämmelsen inte åsidosättas med samtliga aktieägares samtycke.

Med en värdeöverföring avses enligt kapitlets 1 § följande:

- i) vinstutdelning,
- ii) förvärv av egna aktier,
- iii) minskning av aktiekapitalet eller reservfonden för återbetalning till aktieägare samt
- iv) annan affärshändelse som medför att bolagets förmögenhet minskar och inte har en rent affärsmässig karaktär för bolaget.

Värdeöverföringar enligt iv) brukar även kallas *förtäckta värdeöverföringar*.

4.2.2 Förhållandet mellan värdeöverföringar och låneförbud

De värdeöverföringar som i detta sammanhang är främst av intresse är de som benämns som förtäckta värdeöverföringar, d.v.s. en annan affärshändelse som medför att bolagets förmögenhet minskar och inte har en rent affärsmässig karaktär för bolaget. Då det i ABL inte finns några formalia regler avseende förtäckta värdeöverföringar innebär det att förtäckta värdeöverföringar är tillåtna med samtliga aktieägares samtycke. Därutöver måste ju även alltid beloppsspärren och försiktighetsregeln i 17 kap. 3 § beaktas.⁵⁹

Vad som sedan kan anses som en förtäckt värdeöverföring är inte alltid så lätt att avgöra. Det har dock anförts att typiskt sett kan det beskrivas som ett sedvanligt förmögenhetsrättsligt avtal som *de facto* innefattar en rätt för avtalsparten att vederlagsfritt förfoga över bolagets förmögenhet.⁶⁰ Detta innebär att även ett lån till en närstående kan utgöra en annan affärshändelse i lagens mening och således anses som en förtäckt värdeöverföring enligt ABL. Detta medför i sin tur att såväl låneförbudsreglerna som reglerna om värdeöverföringar kan bli tillämpliga på en och samma rättshandling.

Det var i NJA 1951 s. 6 I och II som HD för första gången formulerade den s.k. *Sueciaprincipen* som innebär att ett penninglån ett bolag lämnar en aktieägare anses som en förtäckt värdeöverföring ifall aktieägaren inte är betalningsduktig.⁶¹

I NJA 1951 s. 6 I var det frågan om en aktieägare som ville överlåta sina aktier i ett rederibolag av namnet Suecia. Då förvärvaren saknade medel till aktieförvärvet kom parterna överens om att en del av

⁵⁹ Andersson, *En kommentar - del 2*, s. 17:8.

⁶⁰ Andersson, *Kapitalskyddet*, s. 83.

⁶¹ Även om bedömningen av gäldenärens solvens är i dessa sammanhang av central betydelse kommer frågan inte att behandlas i denna uppsats.

köpeskillingen, 1 350 000 kr, skulle dels erläggas genom att överlåtaren, då han fortfarande var aktieägare, skulle ta medel ut från bolaget till ett värde av 850 000 kr och att bolaget i gengäld skulle erhålla en fordran mot förvärvaren om samma belopp. Resterande delen om 500 000 kr skulle förvärvaren införskaffa genom att låta bolaget uppta ett penninglån i en bank. Därefter skulle dessa medel överföras till överlåtaren medan förvärvaren i sin tur blev betalningsskyldig gentemot bolaget för detta belopp. Slutresultatet av detta blev således att förvärvaren köpte aktierna i bolaget med bolagets egna medel.

Då förvärvaren var betalningsoduglig ansåg HD att aktieägarens motprestation (d.v.s. förvärvarens skuldåtagande) inte korresponderade mot bolagets prestation (d.v.s. överlåtarens uttag som förvärvarens penninglån). Således hade bolagets fordran mot aktieägaren inget värde vilket medförde att HD ansåg att det var frågan om en förtäckt värdeöverföring. Vid tiden för avgörandet hade låneförbudsreglerna ännu inte införts i svensk rätt. HD har dock i ett flertal senare fall bekräftat principen.⁶² I NJA 1980 s. 311 stadgade HD att principen därutöver även gäller ställande av säkerhet.

Det att en och samma rättshandling kan träffas såväl av låneförbudsreglerna som av värdeöverföringsreglerna innebär att även sanktionerna i båda regelverken kan bli tillämpliga.⁶³ Detta innebär i sin tur att bolagets borgenär får ett dubbelt skydd mot sin fordran. Ur borgenärens synvinkel är främsta fördelen med detta att lånereglerna angående lämnade av lån saknar subjektiva rekvisit för återbäringsskyldighet.⁶⁴ Lånemottagaren kan således inte hävda god tro för att undgå återbetalningsskyldighet vilket är möjligt ifall reglerna angående förtäckta värdeöverföringar tillämpas.⁶⁵ Då det krävs, för att båda regelverken ska bli tillämpliga, att låntagaren inte är betalningsduktig kan bolagets nytta av låntagarens återbäringsskyldighet i dessa situationer dock anses som relativt begränsad. Dock kan även bristtäckningsansvaret i 17 kap. 7 § aktualiseras om det är frågan om en förtäckt värdeöverföring.⁶⁶ Med beaktande av det ovan anförda är det därmed tydligt att värdeöverföringsreglerna och låneförbudsreglerna har ett starkt samband. Man kan således fråga sig vad som är logiken med att i olika kapitel ha skilda regler för dessa rättshandlingar. Jag anser därutöver att det kan ifrågasättas ifall det kan från ett straffbarhetshänseende anses som korrekt att en och samma rättshandling utgör två olika rättshandlingar och således träffas av sanktionerna i två olika regelverk. Ifall en

⁶² Bl.a. NJA 1966 s. 475, NJA 1976 s. 60 och NJA 1990 s. 343.

⁶³ Andersson, *Kapitalskyddet*, s. 102 och Bergström, *Aktiebolagets grundproblem*, s. 222.

⁶⁴ Enligt 21 kap. 11 § blir lånemottagaren återbäringsskyldig oavsett lånemottagarens goda tro, ifall det dock handlar om ställande av säkerhet blir lånemottagaren endast återbäringsskyldig ifall denne var i ond tro, se vidare kap. 4.6.1.

⁶⁵ Enligt 17 kap. 6 § första stycket blir mottagaren av en förtäckt värdeöverföring endast återbäringsskyldig om bolaget visar att mottagaren insett eller borde ha insett att transaktionen innefattade en värdeöverföring från bolaget.

⁶⁶ Bristtäckningsansvaret innebär att en person inom bolaget som medverkat till beslutet om värdeöverföringen kan i vissa fall bli ansvarig för återbetalningen av en olaglig värdeöverföring ifall det uppkommer en brist i återbetalningen enligt 17 kap. 6 §.

rättshandling anses som ett lån sanktioneras ju rättshandlingen enligt reglerna för förbjudna lån. Ska då samma rättshandling även anses som en förtäckt värdeöverföring och träffas av de sanktioner som gäller för förtäckta värdeöverföringar? Även om detta knappast medför större praktiska problem tycker jag att det ändå är värt att fundera över.

4.3 Närståendelån

4.3.1 Begreppet penninglån

Förbudet mot närståendelån stadgar om att ett aktiebolag inte får lämna ett *penninglån* till någon som tillhör den förbjudna kretsen. Låneförbudet lägger således ingen vikt på ifall ett lån är inom ramen för vad som anses som vinst enligt bolagets senaste balansräkning. Detta innebär att förbudet även gäller för lån vars belopp man lagligen hade kunnat dela ut enligt reglerna om vinstutdelning.⁶⁷ Med begreppet penninglån torde menas en försträckning av en summa pengar med en skyldighet för låntagaren att återbetala samma belopp. En försträckning av annan generisk egendom än pengar, t.ex. värdepapper, faller i huvudregel utanför bestämmelsen. Dock kan det inte uteslutas att det i vissa fall kan vara frågan om en penningförsträckning trots att gäldenären mottagit annan egendom än pengar, t.ex. börsnoterade värdepapper.⁶⁸ Förutom mottagarens återbetalningsskyldighet krävs det att försträckningen kan anses som fristående. Detta innebär att kreditgivning som endast utgör ett led i ett affärsförhållande mellan bolaget och en närstående faller utanför begreppets tillämpningsområde.⁶⁹ Krediten kan dock behandlas som ett maskerat penninglån ifall kreditvillkoren skulle vara ovanligt förmånliga, t.ex. ifall det givits en ovanligt lång kredit eller låg ränta.⁷⁰ Det att en närstående lyckats förhandla fram osedvanligt gynnsamma kreditvillkor – t.ex. lång kredit med låg ränta – är dock inte tillräckligt för att det ska vara frågan om ett förbjudet penninglån.⁷¹

Det att även annan egendom än pengar kan falla under närståendelåneförbudets tillämpningsområde kan dock inte anses som helt problemfritt, särskilt med tanke på att låneförbudet är straffsanktionerat. Saken blir inte tydligare av det faktum att i 21 kap. 5 § ABL, där det stadgas om förvärvslåneförbudet, har lagstiftaren valt att slopa begreppet *lämna*

⁶⁷ Skog, *Rodhes Aktiebolagsrätt*, s. 116.

⁶⁸ Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 159 och Nerep, *Studier*, s. 305 f.

⁶⁹ Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 160.

⁷⁰ Prop. 1973:93 s. 133 och prop. 2004/05:85 s. 803.

⁷¹ Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 161.

penninglån och istället använda begreppet *lämna lån*.⁷² Begreppen bör dock rimligtvis förstås på samma sätt då inget i förarbeten tyder på det motsatta. Enligt mig måste det således anses som högst anmärkningsvärt att lagstiftaren valt i lagtexten – som trots allt är vår främsta rättskälla – att använda sig av olika begrepp även om allt tyder på att begreppen bör ha samma betydelse. Klart är att denna begreppsförvirring inte gör reglerna lättare att tillämpa utan endast ökar oklarheterna kring regelverket och således även de praktiska problem regelverket medför affärlivet. Med hänsyn till att ABL:s övergripande ändamål kan såväl anses vara att underlätta näringsverksamhet som att bidra till ökad omsättningen av varor och tjänster kan denna begreppsförvirring anses som en aning kontraproduktiv.⁷³

4.3.2 Förbjudna kretsen

Förbudet mot närståendelån räknar upp dom personer ett aktiebolag inte får lämna penninglån till, dessa närstående brukar kallas för den *förbjudna kretsen*. Hit ingår en person – såväl fysisk som juridisk – som äger aktier i bolaget, som är styrelseledamot eller VD i bolaget eller annat bolag i samma koncern. Den s.k. koncernsmittan verkar såväl uppåt som nedåt.⁷⁴ Här bör dock noteras att en koncern föreligger endast ifall moderbolaget är ett svenskt aktiebolag. Detta har i sin tur skapat en hel del praktiska problem. I bestämmelsen ingår även en s.k. släktkatalog vilket innebär att låneförbudet även omfattar vissa till dessa personer närstående personer.⁷⁵ Därutöver omfattar låneförbudet även en juridisk person vilken en person som ingår i den förbjudna kretsen ensam eller tillsammans med andra sådana personer har *bestämmande inflytande* över. Följaktligen omfattas en s.k. oäkta koncern av låneförbudet, d.v.s. en person som har bestämmande inflytande över två aktiebolag kan inte låna pengar från det ena aktiebolaget till det andra.⁷⁶ Förutom att bestämmande inflytande normalt föreligger då 1 kap. 11 § första och andra stycket ABL är uppfyllt kan även övriga förhållanden, t.ex. ifall någon *de facto* har kontroll över en juridisk person, i det enskilda fallet ge upphov till bestämmande inflytande.⁷⁷ Ifall en person inträder i den förbjudna kretsen efter att ett låneavtal ingåtts men före utbetalningen har skett är långivningen inte förbjuden. Av HD:s praxis framgår att den avgörande tidpunkten för bedömningen ifall en person ingår i den förbjudna kretsen är

⁷²Ordalydelsen i förvärvslåneförbudet ändrades för att bättre stämma överens med den officiella svenska versionen av andra bolagsdirektivet, ändringen har sin grund i SOU 1997:22 s. 400.

⁷³Andersson, *Om vinstutdelning från aktiebolag*, s. 127 och Eklund, *Aktiebolagsrätt och Aktiemarknadsrätt*, s. 29 f.

⁷⁴Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 162 ff.

⁷⁵Förbudet omfattar bl.a. make, far, mor, farfar, farmor, mormor, styvfar, styvmor, barn och barnbarn och sambo.

⁷⁶Prop. 1973:93 s. 133.

⁷⁷I 1 kap. 11 § redogörs det för begreppen moderbolag, dotterbolag och koncern, se även prop. 2004/05:85 s. 802 f.

förhållandena vid låneavtalets ingående.⁷⁸ Ett aktiebolag har således ingen skyldighet att återkräva lån av en person som är låntagare och som därefter inträder i den förbjudna kretsen.⁷⁹

I förarbetena stadgas det dessutom tydligt att av 8 kap. 3 § och 28 § följer att närståendeförbudet även omfattar en styrelsesuppleant eller vVD. Detta framgår dock inte från själva lagtexten.⁸⁰ I doktrinen har således anförts att denna utvidgning av förbjudna kretsen måste anses som problematisk. Författarna har bl.a. ansett att med utgångspunkt i den s.k. legalitetsprincipen synes det illa motiverat att extendera den förbjudna kretsen till suppleanter så länge dessa inte fungerar som ordinarie. Motsvarande borde gälla för vVD.⁸¹ HD har dock i fallet NJA 2015 s. 578 bekräftat att en styrelsesuppleant ska vid tillämpningen av låneförbudet jämföras med en styrelseledamot. Med hänsyn till att en alltför snäv definition av den förbjudna kretsen torde leda till vittgående kringgåendemöjligheterna anser jag att HD:s avgörande kan anses som ändamålsenlig. Även om avgörandet på intet sätt hindrar att kringgående kan ske på andra sätt innebär det i vart fall att låneförbudet inte kan kringgåas genom att lån lämnas till bolagets styrelsesuppleanter.

4.4 Förvärvslån

4.4.1 Förbjudna lån

Förutom förbudet mot närståendelån finns även förvärvslåneförbudet. Denna bestämmelse ska ses mot bakgrunden av EG:s andra bolagsdirektiv som stadgar att medlemsstaterna endast under vissa förutsättningar får tillåta publika aktiebolag att bevilja lån i syfte att tredje man ska kunna förvärva aktier i bolaget.⁸² Enligt direktivet krävs det bl.a. att rättshandlingen sker på rättvisa marknadsvillkor och att lånet på förhand underställs bolagsstämman för godkännande. Även om direktivet endast stadgar om publika bolag har man i förarbeten till ABL angett att det kan vara av visst systematiskt intresse att den nationella regleringen för privata bolag inte skiljer sig åt alltför mycket från huvuddragen i direktivet.⁸³ I och med att det andra bolagsdirektivet således varit avgörande för utformningen av förvärvslåneförbudet i ABL kommer jag endast att högst översiktligt redogöra för innehållet i detta förbud.

⁷⁸ NJA 2015 s. 578.

⁷⁹ Skog, *Rodhes Aktiebolagsrätt*, s. 116.

⁸⁰ Prop.2004/05:85 s. 802.

⁸¹ Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 162 f.

⁸² Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/30/EU, se även Skog, *Rodhes Aktiebolagsrätt*, s. 115 f.

⁸³ SOU 2008:49 s. 65 f.

Enligt förvärvslåneförbudet i 21 kap. 5 § får ett aktiebolag inte ge förskott, lämna lån eller ställa säkerhet för lån i syfte att gäldenären eller honom närstående person som avses i 21 kap. 1 § skall förvärva aktier i bolaget eller överordnat bolag i samma koncern. Förbudet omfattar inte alla sorters krediter utan det ska handla om ett öronmärkt penninglån till att förvärva aktier.⁸⁴ Det är i princip bolagets, och inte förvärvarens, avsikt som är avgörande. Ifall bolaget lämnar ett ändamålsbestämt penninglån och gäldenären sedan använder medlen till att förvärva aktier i bolaget i strid med ändamålet föreligger i princip inget förvärvslån.⁸⁵ Motsatsvis kan det anses vara frågan om ett otillåtet förvärvslån ifall bolaget lämnat ett penninglån öronmärkt för finansiering av ett förvärv av aktier i bolaget och förvärvaren därefter använder lånemedlen till något annat.⁸⁶ Då det gäller personer inom den förbjudna kretsen överlappar det särskilda låneförbudet i huvudsak med närståendelåneförbudet. Förbudet får dock självständig betydelse då låntagaren inte tillhör den förbjudna kretsen. Förbudet får även självständig betydelse i den bemärkelsen att de i kommande kapitel nämnda undantagen till närståendelåneförbudet inte kan åberopas när det gäller lån för förvärv av aktier i bolaget.⁸⁷

4.5 Undantag och dispens

4.5.1 Undantagen till närståendelåneförbudet

Undantagen till närståendelåneförbudet finns i 21 kap. 2 § ABL. I bestämmelsen stadgas att förbudet inte gäller:

- i) lån till kommun, landsting eller kommunalförbund,
- ii) lån mellan bolag i samma koncern,
- iii) lån som är avsett uteslutande för gäldenärens rörelse och som bolaget lämnar av rent affärsmässiga skäl,
- iv) lån som tagits upp av Riksgäldskontoret och
- v) lån till aktieägare med obetydligt aktieinnehav.

Kommunlån har undantagits av den orsaken att en kommun ofta driver verksamhet genom ett av kommunen ägt aktiebolag. Då det i dessa fall uppkommer ett koncernliknande förhållande mellan kommunen och aktiebolaget innebär det att undantaget för koncernlån utvidgats att även gälla koncernliknande förhållande.⁸⁸ Dock kan man anta att undantaget även motiverats av det

⁸⁴ Stefan Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 170

⁸⁵ Nerep, *Studier*, s. 325.

⁸⁶ Stefan Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 170 f och Nerep, *Studier*, s. 327.

⁸⁷ Skog, *Rodhes Aktiebolagsrätt*, s. 114.

⁸⁸ Skog, *Rodhes Aktiebolagsrätt*, s. 112.

faktum att närståendelånets *ratio* inte skulle träffa dessa lån vilket innebär att skattereduktionsargument inte aktualiseras i dessa fall.⁸⁹

Undantaget för koncernlån möjliggör i sin tur att ett dotterbolag kan ge lån till sitt moderbolag eller till något annat dotterbolag inom samma koncern. *Ratio legis* för undantaget torde dels vara det faktum att fiskala intressen inte aktualiseras här och dels att den ofta föreliggande intressegemenskapen mellan bolag inom samma koncern skulle göra det svårt att i praktiken upprätthålla ett låneförbud.⁹⁰ Undantaget gäller, förutom svenska koncern, även för en utländsk koncern ifall moderorganisation har hemvist inom EES.⁹¹ Detta innebär att då koncerndefinitionen i 1 kap. 11 § ABL är avgörande för närståendelåneförbudets omfattning begränsar sig undantaget inte till koncerner.⁹² Detta medför att undantaget leder till en hel del inkonsekvenser. Med hänsyn till att lagstiftaren strävat till att skapa en flexibel och konkurrenskraftig lagstiftning där hänsyn tas till den ökade internationaliseringen kan dessa inkonsekvenser inte anses som särskilt ändamålsenliga.⁹³ Jag kommer att återkomma till dessa inkonsekvenser i kap. 6.3.

Ett tredje undantag är ifall lånet uteslutande är avsett för gäldenärens rörelse och bolaget lämnar lånet av rent affärsmässiga skäl. Enligt förarbeten framgår det från den nuvarande lagtexten att de affärsmässiga skälen ska bedömas utifrån det långivande bolagets intressen.⁹⁴ Även här torde ett bakomliggande motiv för undantaget vara att då det inte handlar om ett privat lån talar inte fiskala skäl för att upprätthålla ett förbud.⁹⁵ Dock kan kommersiella lån i många fall anses som lika riskfyllda som privata vilket gör undantaget enligt mig en aning tveksamt från en borgenärsskyddssynpunkt.⁹⁶

Därutöver finns undantaget för lån som tas upp av Riksgäldskontoret. Detta undantag har införts för att klargöra att det allmänna låneförbudet inte hindrar statligt ägda bolag från att placera pengar i statsobligationer.⁹⁷

Avslutningsvis finns undantaget för småaktieägarlån som gäller ifall gäldenären eller honom närstående person är aktieägare och det sammanlagda aktieinnehavet inte uppgår till mera än 1

⁸⁹ Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 166.

⁹⁰ Prop. 1973:93 s. 93 och Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 166.

⁹¹ 21 kap. 2 § andra stycket punkt två.

⁹² Enligt 1 kap. 11 § är det frågan om en koncern i ABL:s mening ifall moderbolaget är ett svenskt aktiebolag.

⁹³ Prop. 2004/05:85 s. 197.

⁹⁴ Prop. 1973:93 s. 93 och prop. 2004/05:85 s. 803 f.

⁹⁵ Prop. 1973:93 s. 93 f och Nerep, *Studier*, s. 313 f.

⁹⁶ Å andra sidan är ett kommersiellt lån inte nödvändigtvis mera riskfyllt än övrig affärsverksamhet ifall lånevillkoren är i enlighet med marknadspraxis, undantaget kan således diskuteras..

⁹⁷ Andersson, *En kommentar - del 2*, s. 21:11.

% och personen endast på grund av detta innehav skulle träffas av låneförbudet. Undantaget gäller dock inte för den som förutom aktieägare även är styrelseledamot.⁹⁸

4.5.2 Undantaget till förvärvslåneförbudet

I 21 kap. 6 § återfinns ett undantag till förvärvslåneförbudet. Enligt undantaget får ett bolag erbjuda sina anställda lån för förvärv av aktier i bolaget eller annat bolag inom samma koncern. Undantaget omfattar således inte styrelseledamöter som inte är anställda av bolaget. Detta undantag motiveras i huvudsak med att ett ägarengagemang från de anställda kan ligga i bolagets, och således även dess borgenärs, intresse.⁹⁹ Undantaget har dock vissa begränsningar.¹⁰⁰

4.5.3 Dispens

Förutom dessa ovannämnda undantag kan Skatteverket enligt 21 kap. 8 § medge dispens till låneförbuden i 21 kap. 1, 3 eller 5 §.¹⁰¹ Enligt bestämmelsen får undantag från närståendelåneförbudet endast medges om det finns synnerliga skäl. Undantag från förvärvslåneförbudet får endast medges ifall det behövs på grund av särskilda omständigheter. Enligt 21 kap. 9 § ska även bolagets borgenärer höras innan dispens medges ifall det inte är uppenbart att borgenärens ställning inte påverkas av att dispens medges. Avsikten är att dispensbestämmelsen ska tillämpas mycket restriktivt. Vid bedömningen ifall dispens kan medges från närståendelåneförbudet är ändamålet med lånet avgörande. Hänsyn ska följaktligen tas till att lånemöjligheterna inte får utnyttjas i skatteflyktsyfte. Om lånet är avsett för privat konsumtion får dispens inte beviljas.¹⁰² Generationsskifte är en typisk situation då dispens från närståendelåneförbudet torde kunna medges. Det kan därmed noteras, vilket man även gjort i bl.a. SOU 2009:34, att dispensförfarandet för tillfället innebär en ökad börda särskilt för småföretagarna.¹⁰³

⁹⁸ Andersson, *En kommentar - del 2*, s. 21:12.

⁹⁹ Prop. 1981/82:95 s. 6 f och Andersson, *En kommentar - del 2*, 21:18.

¹⁰⁰ För det första får summan av de lån som lämnats till en anställd inte överstiga två prisbasbelopp enligt SFB. För det andra måste minst hälften av de anställda erbjudas ett lån. För det tredje måste lånet betalas tillbaka inom fem år genom regelbundna amorteringar. För det fjärde får lån endast lämnas ifall det ryms inom bolagets utdelningsbara medel, se 21 kap. 6 § ABL.

¹⁰¹ För aktiebolag som står under Finansinspektionens tillsyn är det inspektionen som prövar frågan om dispens, se 21 kap. 8 § andra stycket.

¹⁰² Prop. 1973:93 s. 135.

¹⁰³ SOU 2009:34 s. 248.

4.6 Sanktioner

4.6.1 Civilrättsliga sanktioner

Den civilrättsliga följden av ett lån i strid med låneförbudet är enligt 21 kap. 11 § *ogiltighet*. Till skillnad från vad som gäller i fråga om värdeöverföringar blir lånmottagaren dessutom omedelbart återbetalningsskyldig oberoende av mottagarens onda eller goda tro.¹⁰⁴ Bestämmelsen om ogiltighet infördes i samband med 2005 års lagrevidering. Då det gäller olagligt ställande av säkerhet är rättsföljden likaså ogiltighet, dock inträder rättsföljden endast om bolaget visar att mottagaren av säkerheten var i ond tro vid mottagandet. I sammanhanget kan nämnas bl.a. NJA 1992 s. 717 där HD anförde att ogiltighet kan inträda ifall den otillåtna rättshandlingen företagits under sådana förhållanden att den till vars förmån det skett inte har haft något befogat anspråk att få åberopa rättshandlingen. I fallet var det frågan om en säljare som till sin egen förmån medverkat till tillkomsten av en betalningsutfästelse i strid med låneförbudet. Utfästelsen infriande berörde således inte någon tredje man. Vid tiden för avgörandet fanns det inte någon bestämmelse om ogiltighet i lagen och i rättskällorna fanns det ett klart stöd för att en överträdelse av låneförbudet inte medför ogiltighet. Med sitt avgörande modifierade HD således rättsläget i och med att huvudprincipen om giltighet försågs med undantaget om att ogiltighet kunde inträda i vissa fall.¹⁰⁵ Med införandet av 21 kap. 11 § ville lagstiftaren följaktligen klarlägga rättsläget.¹⁰⁶

Förutom ogiltighet kan även ett skadeståndsansvar aktualiseras enligt 29 kap. 1 § för den styrelseledamot eller VD som medverkat i rättshandlingen. För att ett skadeståndsansvar ska aktualiseras krävs dock uppsåt eller oaktsamhet som är adekvat kausal för den inträffade skadan. Uppsåtet eller oaktsamheten måste med andra ord avse just risken för att låntagarens återbetalningsförmåga brister.

4.6.2 Skatterättsliga sanktioner

Ett lån i strid med låneförbudet aktualiserar även skatterättsliga sanktioner. Enligt 11 kap. 45 § IL ska ett penninglån som lämnats i strid med bestämmelserna i 21 kap. 1-7 § tas upp som intäkt av tjänst om låntagaren är en fysisk person. Om låntagaren är en annan juridisk person än ett aktiebolag ska lånebeloppet enligt 15 kap. 3 § IL tas upp som intäkt av näringsverksamhet. Detta innebär således att mottagaren av ett förbjudet lån är såväl skyldig

¹⁰⁴ Som det noterats tidigare kan också bristtäckningsansvaret enligt 17 kap. 17 § aktualiseras ifall lånet även utgör en olaglig värdeöverföring, se kap. 4.2.2.

¹⁰⁵ Andersson, *Kapitalskyddet*, s. 251.

¹⁰⁶ Prop. 2004/05:85 s. 435.

att återbära de lånade medlen som att betala skatt på beloppet som återburits.¹⁰⁷ Beskattning ska dock inte ske om det föreligger synnerliga skäl. Denna koppling mellan skatte- och bolagsrätten indikerar tydligt att närståendelåneförbudet motiverats av fiskala intressen.

4.6.3 Straffrättsliga sanktioner

Låneförbuden är även straffsanktionerade enligt 30 kap. 1 § första stycket fjärde punkten ABL. Enligt bestämmelsen kan den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot låneförbuden dömas till böter eller fängelse i högst ett år. Straffansvaret träffar endast de personer som agerar i och för bolaget.¹⁰⁸ Frågan om grov oaktsamhet hänför sig i huvudsak till den handlandes bedömning av syftet med lånet eller bedömningen huruvida lånmottagaren tillhör den förbjudna kretsen. Ifall företrädaren för bolaget inte har någon kännedom om att låntagaren tillhör den förbjudna kretsen medför rekvisitet grov oaktsamhet att en mera ingående efterforskning inte krävs.¹⁰⁹ Straffsanktionen har i förarbetena motiverats bl.a. med att lån i strid med närståendelåneförbudet utgör en form av skatteflykt.¹¹⁰ Detta motiv har dock starkt kritiserats i bl.a. doktrinen.¹¹¹ I detta avseende måste jag hålla med kritikerna, det kan inte anses som annat än oskäligt att låneförbuden straffsanktionerats. Särskilt med hänsyn till att lån i strid med låneförbuden redan sanktionerats på andra sätt. Av 32 kap. 4 § BrB följer att även den som medverkat till gärningen kan ådömas ansvar. Låntagarens medverkan, som i normalfallet utgör en s.k. nödvändig medverkan utgör dock inte en medverkan i detta hänseende.¹¹²

Låneförbudens straffsanktionering medför att även legalitetsprincipen i 2 kap. 10 § RF bör beaktas. Denna princip förbjuder såväl analog rättstillämpning som förbud mot retroaktiv lagstiftning. Förbudet mot analog rättstillämpning innebär att straff endast får utdömas för de brott som det uttryckligen stadgas om i lag och att vid tolkningen av en bestämmelse får man inte gå utöver det som framgår av straffstadgandets ordalydelse.¹¹³ På grund av låneförbudens straffsanktionering har det således i den bolagsrättsliga doktrinen diskuterats ifall låneförbudsreglerna borde tolkas restriktivt.¹¹⁴ Med hänsyn till att reglerna i aktiebolagslagen har som syfte att skydda bolagens borgenärer och aktieägare anser jag att det dock kan

¹⁰⁷ Båvestam, *Ny Juridik 1:13*, s. 4.

¹⁰⁸ Andersson, *En kommentar - del 3*, s. 30:5.

¹⁰⁹ Skog, Rodhes *Aktiebolagsrätt*, s. 119.

¹¹⁰ Prop. 1975:103 s. 575.

¹¹¹ Se bl.a. Stefan Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 153 och Nerep, *Studier*, 16.

¹¹² Nerep, *Studier*, s. 286.

¹¹³ Leijonhufvud, *Straffansvar*, s. 22 f.

¹¹⁴ Se bl.a. Nerep, *Studier*, s. 287 ff, Posselius, *Skyddet*, s. 57 och Rodhe, *Aktiebolagsrätt*, s. 122.

ifrågasättas ifall en restriktiv tolkning kan anses som särskilt ändamålsenlig. En restriktiv tolkning torde ju leda till att låneförbudsreglerna alldeles för lätt kunde kringgås.

5. Bakomliggande motiv för regelverket i Sverige

Efter att ha redogjort för låneförbudet i ABL är det dags att närmare granska låneförbudets, och särskilt närståendelåneförbudets, bakomliggande motiv. I mångt och mycket är det samma motiv som styr utformningen av reglerna som infördes på 70-talet och reglerna som gäller idag. Med tanke på att dessa motiv till stor del varit orsaken till den kritik som dagens reglering skapat är det av särskilt intresse att vissa av dessa motiv noga granskas. I slutet av detta kapitel kommer även en utblick till USA att göras för att granska motiven bakom det amerikanska låneförbudet. Avslutningsvis kommer en analys att göras där syftet är att undersöka ifall de amerikanska bakomliggande motiven är någonting som även den svenska lagstiftaren borde beakta vid en eventuell revidering av det svenska närståendelåneförbudet.

5.1 Bakgrund

5.1.1 Gamla regelverket

Bakgrunden till reglerna kring närståendelåneförbudet kan sägas vara aktiebolagsutredningen som tillsattes på 1960-talet för att se över den existerande aktiebolagslagstiftningen.¹¹⁵ Vid denna tidpunkt fanns det inga regler i Sverige som reglerade närståendelån. Aktiebolagsutredningen noterade att det i Sverige framkommit fall som visade på att det fanns tydliga risker med att låta aktieägare obegränsat låna medel från aktiebolag.¹¹⁶ Utredningen ansåg att det stred mot aktiebolagslagstiftningens grunder att en person kunde driva ett aktiebolag med den därav följande förmånen av frihet från personligt ansvar trots att bolagets tillgångar till stor del, kanske motsvarande hela aktiekapitalet, bestod i en fordran mot honom själv. Man ansåg att detta urholkade den säkerhet som aktiebolagslagens regler om bundet kapital syftade till att ge såväl bolagets aktieägare, borgenärer som anställda.¹¹⁷ Utredningen föreslog att det endast borde vara möjligt för ett aktiebolag att lämna lån eller ställa säkerhet ifall betryggande säkerhet ställdes och ifall dessa medel rymdes inom ramen för bolagets fria kapital. Därmed skulle den fordran som bolaget erhöll genom det lämnade lånet inte belasta bolagets bundna kapital. Utredningens lagförslag präglades således starkt av aktiebolagsrättsliga intressen där särskilt borgenärsskyddet framhävdes. Man ansåg att ett totalt förbud inte vara nödvändigt för att uppnå förbudets syfte, d.v.s. att trygga bundna kapitalets verkan såsom borgenärsskydd.¹¹⁸

¹¹⁵ SOU 1971:15 s. 3.

¹¹⁶ Man hänvisade bl.a. till ovannämnda NJA 1951 s. 6 I och II, se kap. 4.2.2.

¹¹⁷ SOU 1971:15 s. 322.

¹¹⁸ SOU 1971:15 s. 322 f.

Den anslutande propositionen noterade – i enlighet med utredningen - att ett låneförbud borde införas för att skydda såväl bolagets borgenärer som dess aktieägare.¹¹⁹ Under remissbehandlingen hade utredningens förslag dock blivit en aning kritiserat. Enligt kritiken fanns det en risk att bolag, året efter att man lämnat lån inom ramen för det fria kapitalet, delade ut allt utdelningsbart fritt kapital. Detta skulle således innebära att lånet trots allt belastade bolagets bundna kapital utan någon ställd säkerhet. Departementschefen anslöt sig till denna kritik och menade att utredningens lagförslag inte garanterade ett tillräckligt skydd. Då dessutom bolagsledningen skulle bedöma huruvida en säkerhet kunde anses som betryggande ansåg departementschefen att det fanns en stor risk för att en säkerhet som ingalunda var betryggande godtogs.¹²⁰ Därtill lyfte departementschefen även fram vikten av att komma tillrätta med den form av skatteflykt som förekommit då aktieägare m.fl. undvek beskattning genom att i form av lån ta ut pengar från bolag för sin privata konsumtion.¹²¹ Bl.a. anförde departementschefen att det är *"utomordentligt angeläget att aktiebolagslagstiftningen inte är utformad så att skatteflyktåtgärder underlättas"*.¹²²

Således utformades närståendelåneförbudet, som trädde i kraft 6 juni 1973, som ett undantagslöst låne- och säkerhetsförbud för vissa till bolaget närstående personer. Då reglerna följaktligen var betydligt strängare än det lagförslag som utredningen presenterat kan det antas att regelverket främst betingades av intresset att motverka skatteflykt, särskilt då även en straffsanktion bakades in i låneförbudsreglernas straffskala.¹²³ Därtill stadgades att en utbetalning i strid med låneförbudet dessutom i skattesammanhang är att betrakta som förtäckt lön eller förtäckt utdelning vilket innebär att betalningen även skulle bli föremål för beskattning.¹²⁴

5.1.2 Dagens regelverk

I anslutning till arbetet med att reformera ABL 75 tillsattes en kommitté i syfte att se över lagstiftningen. Ett av kommitténs delbetänkanden, SOU 1997:168, behandlade närståendelåneförbudet. I delbetänkandet kritiserades det faktum att närståendelåneförbudet utformats för att tillgodose fiskala intressen. Kommittén menade att låneförbudet istället borde ses som en del av lagens kapitalskyddsregler och att fokus borde ligga på

¹¹⁹ Prop. 1973:93, s 90.

¹²⁰ Prop. 1973:93, s. 90 ff.

¹²¹ Prop. 1973:93, s. 65 f. och 91 ff.

¹²² Prop. 1973:93, s. 65.

¹²³ Nerep, *Aktiebolagslagen*, s. 395

¹²⁴ Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 153 fotnot 4 och Nerep, *Studier*, s. 278.

borgenärsskyddsintresset.¹²⁵ I sitt delbetänkande lämnade kommittén ett förslag om att ett bolag borde kunna lämna lån mot betryggande säkerhet förutsatt att det därefter även fanns full täckning för det bundna egna kapitalet. Enligt förslaget borde dessutom lånefordringar behandlas som om de saknade värde och ställda säkerheter behandlas som skulder i syfte att skydda bolagets bundna egna kapital.¹²⁶ Då låneförbudet således endast skulle motiveras av borgenärsskyddsintresset skulle straffsanktionen kunna slopas. Sålunda skulle även en försiktig analogitillämpning av bestämmelsen vara möjlig.¹²⁷ Med hänsyn till vissa remissinstansers synpunkter lade man dock i slutbetänkandet fram ett aningen reviderat förslag. Istället för att kräva att låntagaren ställde fram en säkerhet infördes en allmän försiktighetsregel som skulle bli tillämplig vid närståendetransaktioner. Det ansågs som motsägelsefullt att tillåta utdelning av ett visst belopp till aktieägarna medan samma belopp inte kunde lånas ut till ägarna utan ställd säkerhet.¹²⁸ Kommitténs förslag påminde såtillvida i viss utsträckning det lagförslag som aktiebolagsutredningen presenterat 1971 och de regler som gällde i Finland före 2006 års lagrevidering.

Majoriteten av remissinstanserna samt lagrådet instämde med kommitténs förslag. Lagrådet anförde att det var att föredra att skattelagstiftningen innehöll regler om hur lån på förmånliga villkor i fråga om ränta och återbetalning ska behandlas.¹²⁹ Lagstiftaren noterade såväl dessa synpunkter som det att motivet att motverka skatteflykt blivit hårt kritiserat. Trots detta anförde lagstiftaren att det fanns skäl som talade för att behålla närståendelåneförbudet. Enligt lagstiftaren fanns det starka principiella skäl att uppehålla en skiljelinje mellan bolagets ekonomi å ena sidan och aktieägarnas och företagsledningens ekonomier å andra sidan.¹³⁰ Därutöver anförde lagstiftaren att man inte kunde anse det som uteslutet att ett aktiebolags möjlighet att ge lån till sina aktieägare skulle kunna missbrukas för att undgå lagens kapitalskyddsregler. Således ansåg lagstiftaren att låneförbudsreglerna även tjänade ett rent aktiebolagsrättsligt syfte.¹³¹ Därtill ansåg lagstiftaren att närståendelåneförbudet, enligt vad Ekobrottsmyndigheten upplyst i sin rapport, även fyllde en funktion i arbetet mot oseriös

¹²⁵ SOU 1997:168 s. 16.

¹²⁶ SOU 1997:168 s. 104 f.

¹²⁷ SOU 1997:168 s. 106 och Nerep, *Aktiebolagsrättslig analys*, s. 462.

¹²⁸ SOU 2001:1 s. 373.

¹²⁹ Lagrådet, *Protokoll*, s. 69.

¹³⁰ Prop 2004/05:85, s. 427.

¹³¹ Prop 2004/05:85, s. 427.

verksamhet.¹³² Lagstiftaren angav sålunda intresset av att motverka ekonomisk brottslighet som ett ytterligare motiv för regelverket.¹³³ Avslutningsvis konstaterade lagstiftaren följande:

*"Mot denna bakgrund anser vi att låneförbudet inte bör tas bort om det inte står klart att en sådan förändring skulle tillgodose ett angeläget behov för de seriösa företagen. I den delen kan vi konstatera att en möjlighet för en aktieägare att låna pengar av det egna bolaget i vissa situationer skulle vara värdefull, bl.a. därför att ett sådant lån kan bli billigare än exempelvis ett banklån. Det är emellertid först om lånet lämnas på icke-affärsmässiga villkor som fördelen blir påtaglig. Lämnas lånet på sådana villkor, är det emellertid tydligt att det bör utlösa beskattning. Vi bedömer därför att nyttan av ett borttagande av förbudet mot närståendelån är förhållandevis begränsad."*¹³⁴

Av det ovannämnda kan man således dra slutsatsen att motiven bakom dagens närståendelåneförbud är främst det fiskala intresset och borgenärsskyddsintresset. Aktieägarskyddet som lyftes fram i de tidigare förarbetena tycks ha fallit bort i detta senare förarbete. Tanke på att ett närståendelån i allra högsta grad påverkar aktieägarnas ställning i och med att ett lämnat lån eller en ställd säkerhet minskar på de utdelningsbara medlen anser jag att detta bortfallande är aningen märkligt. Behovet av att beakta aktieägarskyddet kommer dock att behandlas mera i detalj i kap. 7.3.

5.2 Analys av de bakomliggande motiven

5.2.1 Motverka skatteflykt

Som det framgår av föregående kapitel är lagstiftarens intresse av att motverka skatteflykt troligen det enskilt starkaste motivet till varför dagens regelverk ser ut som det gör. Även om propositionen från 1973 lyfte fram borgenärsskyddsintresset har det bl.a. i doktrin noterats att detta intresse med all säkerhet kunnat upprätthållas med bibehållande av det förslag som utredningen presenterade, möjligen med vissa mindre justeringar, och att det totala förbud som infördes är främst motiverat av skatteskal.¹³⁵ Detta kan anses som ett logiskt resonemang. Dagens regelverk innebär ju att en närståendetransaktion anses straffbar helt enkelt av den orsaken att lånet formaliserats som sådant. Fiskala intressens dominans stöds även av att flera av undantagsreglerna, bl.a. undantaget för kommunlån, koncernlån och lån som lämnas av

¹³² Ekobrottsmyndigheten, *Lagerbolag och ekonomisk brottslighet*.

¹³³ Prop 2004/05:85, s. 427.

¹³⁴ Prop 2004/05:85, s. 428.

¹³⁵ Nerep, *Studier*, s. 278.

affärsmässiga skäl, kan i alla fall delvis motiveras med att det i dessa fall inte finns någon större risk för skatteflykt.¹³⁶ Som det tidigare framkommit stöder även reglernas långtgående verkningar och sanktioner tesen om att reglernas huvudsakliga syfte är att förhindra skatteplanering och skatteflykt.¹³⁷ Det att skattehänsyn påverkat hur civilrättsliga regler utformats har i sin tur framkallat skarp kritik från olika håll. Lämpligheten av detta har starkt ifrågasatts och det har bl.a. anförts att det är principiellt felaktigt att försöka på det associationsrättsliga området förhindra vad som anses vara olämplig skatteplanering.¹³⁸ Dock har det inte i doktrinen närmare utvecklats varför detta kan anses som olämpligt eller principiellt felaktigt. Därtill har det anförts att reglerna allmänt sätt kan anses som svårtillämpade, obehövlige eller i alla fall onödigt långtgående.¹³⁹ Även reglernas straffsanktion har väckt hård kritik.

Personligen kan jag förstå logiken bakom ovannämnda kritik. Dock tycker jag att det även är värt att se regelverket från ett annat perspektiv. Då det i den svenska doktrinen inte närmare utvecklats varför det kan anses som felaktigt att på det associationsrättsliga området ta hänsyn till fiskala intressen undrar man ju ifall det egentligen inte spelar så stor roll var man reglerar vad. Om man i en och samma lag reglerar flera rättsområden finns det förvisso en risk att olika regler kommer att överlappa varandra. Detta kan i sin tur leda till att lagstiftningen blir svåröverskådlig för den enskilda vilket kan medföra försämrade rättssäkerhet. Dock är ju alternativet att man istället reglerar olika rättsområden i olika lagar. Man kan således fråga sig vad som egentligen är den konkreta skillnaden mellan dessa två alternativ?

Som det redan framgår av ordet rättssystem är det ett system av lagar. Då det i samhället finns oändligt många intressen detta rättssystem måste ta hänsyn till är det oundvikligt att intresse- och således även regelkonflikter uppkommer, borgenärsskyddet och intresset av att motverka skatteflykt är bara ett exempel. Det hur och var man sedan beaktar dessa intressen, d.v.s. i samma eller i separata lagar, spelar kanske i slutändan inte så stor roll. Intressekonflikten kvarstår ju fortfarande inom rättssystemet. Det att kritikerna i doktrinen endast anført, utan att vidare utveckla, att denna sammanblandning kan anses som "olämplig" eller "principiellt felaktig" låter i mina öron närmast som ett ogrundat tyckande. Jag vill för klarhetens skull tydliggöra att jag inte anser att det ovan anförda på något sätt rättfärdigar låneförbudsreglerna eller att reglerna kan anses som särskilt god lagstiftning. Dock tycker jag

¹³⁶ Nerep, *Aktiebolagslagen*, s. 412 ff.

¹³⁷ Se bl.a. Båvestam, *Ny Juridik 1:13*, s. 4.

¹³⁸ Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 153 och Nerep, *Studier*, s. 278.

¹³⁹ Båvestam, *Ny Juridik 1:13*, s. 1.

att detta på ett bra sätt belyser de tillkortakommanden som kan anses råda i den svenska debatten, det måste väl anses som en aning underligt att man i diskussionen om närståendelåneförbudets existens inte ens funderat i dessa banor? I linje med detta anser jag att det avslutningsvis är dags att fundera ifall det kanske finns andra – bättre och mera ändamålsenliga – argument som skulle kunna anföras som skäl för låneförbudets revidering.

5.2.2 Borgenärsskyddsintresset

Som det framgår ovan har både Aktiebolagsutredningen i sitt lagförslag från 1971 samt kommittén i sitt delbetänkande från 1997 presenterat förslag där borgenärsskyddsintresset varit i fokus. Likt det gamla regelverket i Finland har ingendera av dessa förslag omfattat ett totalt förbud mot närståendelån. Den bakomliggande tanken har istället varit att endast förbjuda sådana lån som riskerar att försvaga skyddet för borgenärskollektivet.¹⁴⁰ I Sverige är ju situationen med dagens regler den att oavsett om ett lån eller en säkerhet egentligen skadar eller är ägnad att skada bolagets borgenärer träffas rättshandlingen av förbudet och straffsanktionen. Lagens systematik stöder således tanken om att borgenärsskyddsintresset inte varit lagstiftarens primära fokus då låneförbudsreglerna konstruerats.¹⁴¹

Än märkligare ter sig regleringen då man jämför låneförbudsreglerna med kapitalskyddsreglerna i ABL. Dagens reglering medför att ifall ett bolag har ett utbetalningsbart belopp på 150 är det fullt lovligt att en utdelning sker med t.ex. 100 ifall hänsyn tas till försiktighetsregeln. Ifall bolaget dock väljer att istället låna ut 100 till en aktieägare och således få en giltig fordran är handlingen straffbar enligt låneförbudsreglerna. Att dagens regelverk innebär att det är fullt godtagbart att ge bort pengar men inte att låna ut dom till t.ex. en betalningsduglig gäldenär som ställer en betryggande säkerhet kan knappast motiveras med borgenärsskyddsintresset.¹⁴² Det är dock värt att noteras att det finns en viss skillnad mellan dessa två dispositioner i och med att en utdelning normalt leder till en spärr för fortsatt kapitalanvändning medan detta inte sker vid en försträckning.¹⁴³ Ur borgenärernas synvinkel kan en försträckning således anses som en aning "farligare" än en utdelning. Jag anser dock inte att denna fara som ett lån således orsakar bolagets borgenärer motiverar dagens totalförbud.

¹⁴⁰ Se bl.a. SOU 1997:168 s. 16.

¹⁴¹ Nerep, *Aktiebolagslagen*, s. 395 f.

¹⁴² Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 158.

¹⁴³ Detta beror på att en utdelning bokförs som ett uttag vilket innebär att bolagets egna kapital och därmed även fribeloppet minskar. En försträckning föranleder däremot endast ett byte mellan posterna på balansräkningens aktivsida; kassabehållningen minskar och fordringarna ökar. Detta innebär följaktligen att det egna kapitalets storlek eller fribeloppet inte påverkas. Se remissynpunkterna i prop. 1973:93 s. 61 och Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 158.

Det faktum att ett lån inte leder till en spärr för fortsatt kapitalanvändning skulle ju lätt kunna avhjälpas med en, icke alltför krånglig, regeländring. Att ha ett eget kapitel för dessa regler som dessutom sanktionerats såväl civilrättsligt, skatterättsligt som straffrättsligt är enligt mig högst överflödigt och knappast i linje med lagstiftarens ändamål om att skapa flexibla och konkurrenskraftiga regler.

5.3 Motiv som inte nämnts

Förutom att granska de motiv som presenterats i förarbeten och som i huvudsak styr debatten i den juridiska doktrinen om låneförbudens vara eller icke vara anser jag att det är i grevens tid att fundera över vad närståendelåneförbudet egentligen bör ha för syfte. Således är det av intresse att närmare titta på de motiv som styr regelverket på andra sidan Atlanten.

5.3.1 The Sarbanes - Oxley Act

År 2002 infördes i USA ett låneförbud för noterade bolag på federal nivå. Regelverkets tillkomst bör ses mot bakgrunden av de ökade oroligheterna på den amerikanska värdepappersmarknaden samt de företagsskandaler som därefter avslöjades. Efter att man år 2000 börjat inse att en finansbubbla uppstått på grund av att it-bolagens kraftiga övervärdering rasade börserna häftigt. Detta medförde i sin tur att allmänhetens tilltro för värdepappersmarknaden sjönk.¹⁴⁴ Då dessutom ett antal företagsskandaler därefter uppdagades, bl.a. Enron, Tyco och Adelphia, sjönk förtroendet ytterligare. Då skandalen i Enron handlade om bokföringsbrott uppdagades det såväl i företagsskandalerna kring Tyco som kring Adelphia att - de redan förlustbringande - bolagen lämnat överdådiga lån till ledande personer inom bolagen.¹⁴⁵ Förutom misstro väckte detta i liv allmänhetens ilska, då vanligt folk förlorat sina sparpengar hade redan oerhört välkompenserade företagsledare lånat avsevärda summor från bolag för att finansiera sina extravaganta livsstilar.

Då ett lågt förtroende för värdepappersmarknaden innebär att investerarna blir mindre benägna att investera i företag vilket i sin tur kan leda till att företagens tillväxt och avkastning minskar och näringslivet följaktligen stagnerar fick lagstiftaren bråttom att återfå allmänhetens tilltro till värdepappersmarknaden. Det var således i kölvattnet av dessa skandaler som Sarbanes-Oxley Act, och därmed även låneförbudet, infördes.¹⁴⁶ I regelverkets Section 402 stadgas det nämligen om att noterade bolag inte får lämna lån till personer i chefspositioner

¹⁴⁴ Cunningham, *The Sarbanes – Oxley Yawn*, s. 7.

¹⁴⁵ Cunningham, *The Sarbanes – Oxley Yawn*, s. 7 ff.

¹⁴⁶ Cunningham, *The Sarbanes – Oxley Yawn*, s. 10.

eller i styrelsen.¹⁴⁷ Detta var en stor ändring då det traditionellt varit delstaterna själva, och inte kongressen, som reglerat ifall det ska vara tillåtet för bolag att lämna lån till vissa personer.

Man kan således säga att de primära motivet bakom lånereglerna i Sarbanes-Oxley var att återställa allmänhetens tilltro till aktiemarknaden och särskilt då de noterade bolagen.¹⁴⁸ Det totala förbudet som infördes talar för att lagstiftaren primärt ville bemöta allmänhetens ilska, mindre långtgående regler hade troligen varit tillräckligt för att uppfylla det reella behovet av regler.

5.3.2 Borde det amerikanska motivet även beaktas i Sverige?

Då det kan anföras att ett av de övergripande ändamålen med aktiemarknadsrätten är att upprätthålla allmänhetens förtroende för aktiemarknaden är det klart att det finns ett stort antal faktorer som påverkar ifall aktiemarknaden åtnjuter allmänhetens förtroende.¹⁴⁹ Det är således tydligt att låneförbudsreglernas utformning endast är en faktor bland många andra som påverkar ifall allmänheten har tilltro till aktiemarknaden. Likväl är det en faktor som kan påverka förtroendet vilket följaktligen innebär att det bör beaktas. Det måste således anses som anmärkningsvärt att man i den svenska diskussionen i huvudsak inte alls framfört att det skäl som i USA legat till grund för låneförbudet, d.v.s. allmänhetens tilltro till aktiemarknaden, även i Sverige skulle kunna vara ett relevant intresse att ta hänsyn till då låneförbudsreglerna revideras. Jag skulle så gott som villa påstå att den svenska debatten varit, och än idag är, väldigt inåtvänd där de samma motiven gjorts gällande i årtal. Det verkar som om majoriteten av de författare som engagerat sig i diskussion endast fokuserat på att upprepa redan framförda argument istället för att verkligen fundera på vad som bör vara det bakomliggande syftet med reglerna. Denna stagnation har i sin tur lett till att diskussionen inte alltid hängt med i den internationella utvecklingen vilket måste anses som olyckligt. Jag anser att det skulle var dags att man i Sverige äntligen blickade utåt för att få lite perspektiv till vad närståendelåneförbudet egentligen bör ha för syfte. Då allmänhetens misstro för aktiemarknaden kan leda till omfattande verkningar på samhällsekonomin torde det ligga i lagstiftarens intresse att en revidering av låneförbudsreglerna inte medför ett minskat förtroende för aktiemarknaden. Då den svenska marknaden dessutom lockar till sig allt fler utländska investerare anser jag att det även är av intresse att de svenska reglerna upplevs som attraktiva i deras ögon. Särskilt då det kan anföras att ett av de övergripande ändamålen med ABL är att främja aktiebolagens förmåga

¹⁴⁷ På engelska "*executives*".

¹⁴⁸ Andersson, *Kapitalskyddet*, s. 247.

¹⁴⁹ Eklund, *Aktiebolagsrätt och Aktiemarknadsrätt*, s. 31.

att attrahera riskvilligt kapital.¹⁵⁰ Som sagt är dessa aspekter dock någonting som varken lagstiftaren, statens utredningar eller någon i doktrinen tagit upp.¹⁵¹

Då det är klart att allmänhetens tilltro till aktiemarknaden är av relevans då det handlar om publika aktiebolag kan man fråga sig ifall de amerikanska motiven även kan vara av intresse då det handlar om privata aktiebolag? Naturligtvis påverkar dessa inte värdepappersmarknaden. Dock anser jag att man även här kunde diskutera ifall intresset av att upprätthålla allmänhetens tilltro till den aktiebolagsrättsliga regleringen skulle kunna motivera behovet av att behålla låneförbudet för närstående, om inte annars så för att öka tilliten hos bolagets borgenärer och aktieägare. I vart fall anser jag att detta är ett argument som är värt att tas upp och diskuteras..

En annan sak är sedan ifall dessa ovannämnda aspekter kan anses som tillräckliga för att behålla närståendelåneförbudet. Vad gäller privata bolag kan jag knappast se att så skulle vara fallet, dessa bolag påverkar som sagt inte aktiemarknaden. Vad gäller publika bolag kan frågan anses en aning knepigare, vilket talar för att olika regelverk kanske borde gälla för privata och publika aktiebolag. Att det möjligtvis skulle vara ändamålsenligt, på grund av intresset att upprätthålla allmänhetens tilltro till aktiemarknaden, med skilda regler för privata och publika bolag är dock någonting som inte i större utsträckning diskuterats. Närmast verkar det som att man i debatten om låneförbudens existens totalt ignorerat det faktum att ändamålen med låneförbudet för publika och privata bolag nödvändigtvis inte är identiska. Enligt mig måste detta anses som häpnadsväckande.

Även om jag anser att det är viktigt att dessa ovannämnda aspekter noteras, vilket alltså inte gjorts i den svenska debatten, vill jag dock påpeka att då reglerna i USA trädde i kraft som direkt svar på de uppkomna företagsskandalerna är situationen i Sverige en annan. Istället för att återfå allmänhetens förtroende torde det i Sverige räcka med att bibehålla det för tillfället existerande förtroendet även efter en lagrevidering. Därmed tror jag att de ovannämnda intressen inte behöver ges samma tyngd i Sverige som i USA. Istället för ett totalförbud skulle ett penninglån kunna göras beroende av bolagsstämmans eller samtliga aktieägares godkännande. På så sätt skulle aktieägarna involveras i beslutsfattandet vilket i sin tur skulle reducera risken för att bolagsledningen missbrukade sin ställning. Risken för bolagsledningens missbruk var ju bl.a. ett av dom argument som lagstiftaren anförde i prop. 1973:93 som motiv för att införa låneförbudsreglerna.¹⁵² Förutom att bolagsstämman involverats i Finland har man

¹⁵⁰ Andersson, *Om vinstutdelning från aktiebolag*, s. 128.

¹⁵¹ Möjligtvis med undantag för Andersson, se Andersson, *Kapitalskyddet*, s. 247.

¹⁵² Se Prop. 1973:93, s. 91 f och kap. 5.1.1.

bl.a. i Storbritannien, efter att låneförbudsreglerna liberaliserats, gjort närståendelån beroende av bolagsstämmans godkännande.¹⁵³

Även om det amerikanska motivet således inte behöver beaktas i samma utsträckning i Sverige som i USA, tycker jag att det inte kan anses som annat än trångsynt att totalt ignorera dessa aspekter i den svenska debatten. Det är klart att låneförbudsreglerna bör reformeras, en annan sak är sedan vad en sådan reform borde sträva till.¹⁵⁴ Här skulle det i mitt tycke vara på sin plats med lite nytänk och en, i alla fall liten, utblick.

¹⁵³ Se sec. 197 ff Companies Act 2006.

¹⁵⁴ Andersson, *Kapitalskyddet*, 247.

6. Tillämpningsproblem i det svenska regelverket

Som det konstaterats ovan har lagstiftarens syfte att motverka skatteflykt bidragit till att närståendeförbudet blivit onödigt svårtillämpligt och långtgående. Detta medför i sin tur att svårösta frågor uppkommer i anknytning till olika rättshandlingar. Efter att ha granskat såväl de regler som gäller idag samt de motiv lagstiftaren haft för att upprätthålla detta regelverk är det nu dags att närmare kolla på de praktiska problem dagens regelverk kan föra med sig.

6.1 Begreppet "penninglån"

Som det tidigare noterats har det ansetts att även annan egendom än pengar kan falla under närståendelåneförbudets tillämpningsområde. I doktrinen har anförts att utlåning av annat än pengar kan i princip betecknas som förbjudet enligt närståendelåneförbudet om det som utlånas affärsmässigt utan större svårigheter och utan tidsutdräkt kan omvandlas till pengar, d.v.s. i sådana fall där fungibel egendom eller bulkvaror har en stabil marknad.¹⁵⁵ En situation som uppenbart ansetts falla under närståendelåneförbudets tillämpningsområde är t.ex. då ett bolag som inte normalt handlar med olja förvärvar en stor mängd olja för "utlåning" till någon inom den förbjudna kretsen, och oljan sedan omedelbart vidareförsäljs av denne person och "lånet" är att beteckna som långsiktigt.¹⁵⁶ Förutom detta uppenbara fall kan det dock uppkomma en rad svårbedömda situationer där det inte alls är så klart ifall rättshandlingen kan anses som ett penninglån i ABL:s mening. Då det inte finns närmare anvisningar om hur dessa fall ska bedömas, förutom att det bör göras en noggrann analys av omständigheterna i det enskilda fallet, är det tydligt att det inte är solklart var gränsen går för att något ska anses som ett penninglån. Detta skapar i sin tur avsevärda tillämpningssvårigheter. Saken blir inte tydligare av det faktum att det i 21 kap. 1 § står *penninglån* medan det i 21 kap. 5 § ABL står *lämna lån*.

Klart är att denna begreppsförvirring ökar oklarheterna kring regelverket och således även de praktiska problem regelverket medför affärslivet. I och med att närståendelåneförbudet är straffsanktionerat måste det anses som oacceptabelt att gränsen inte är tydlig för när något kan anses falla under bestämmelsens tillämpningsområde. Enligt mig torde det med rätta kunna ställas högre krav på språkbruket när det gäller formuleringen av straffsanktionerade lagregler.¹⁵⁷ Därutöver medför dessa oklarheter att parterna ofta iakttar stor försiktighet i de ärenden som tangerar förbudets tillämpningsområde vilket innebär att låneförbudet ofta får ett

¹⁵⁵ Nerep, *Studier*, s. 305 f.

¹⁵⁶ Nerep, *Aktiebolagslagen*, s. 401.

¹⁵⁷ Båvestam, *Ny juridik 1:13*, s. 6 f.

större tillämpningsområde än vad som kan antas ha varit avsikten. Än värre är att trots den ökade försiktigheten och de ökade kostnaderna finns det en risk att seriösa parter omedvetet begår brottsliga gärningar.¹⁵⁸ Med hänsyn till att lagstiftaren strävat till att skapa en flexibel och rättssäker lagstiftning kan detta inte anses som särskilt ändamålsenligt.¹⁵⁹ Risken med onödigt långtgående och oklara regler är vidare att företagen börjar söka sig utomlands där det råder tydligare och mindre långtgående regler. Detta kan i sin tur inte anses annat än missgynna Sveriges ekonomi. Vidare kan det argumenteras att det som missgynnar bolagen även missgynnar borgenärerna. I min åsikt kan närståendelåneförbudet således anses som kontraproduktivt. Istället för att skydda borgenärerna medför låneförbudet nu en ökad belastning för bolagen, bl.a. i form av höjda kostnader, vilket indirekt även drabbar borgenärerna.¹⁶⁰

6.2 Straffansvaret

Som det framgått tidigare har det diskuterats ifall låneförbudsreglernas straffrättsliga påföljder medför att bestämmelserna borde tolkas restriktivt. Det har t.ex. ansetts problematiskt ur rättssäkerhetssynpunkt att extendera den förbjudna kretsen till att omfatta styrelsesuppleanter och vVD.¹⁶¹ Om man dock ser på det andra alternativet, d.v.s. att inte utvidga den förbjudna kretsen till dessa personer, kan man konstatera att det uppkommer en betydlig risk för kringgående. En liknande problematik uppstår då det ska avgöras hur begreppet penninglån bör tolkas. Saken blir inte lättare av det faktum att kringgåenderisken kan anses som reell med hänsyn till bl.a. den specifika terminologi som använts i närståendelåneförbudet.¹⁶² Dock kan det inte heller anses som optimalt ifall rättssubjektens rättssäkerhet äventyras genom att straffbestämmelser börjar tolkas alltför extensivt. Här finns således en inbyggd konflikt i och med att låneförbuden är sanktionerade såväl straffrättsligt som civilrättsligt. Den allmänna uppfattningen är ju att bestämmelser inom straffrätten ska tolkas restriktivt medan bestämmelser inom civilrätten kan tolkas mera extensivt.¹⁶³

Hur ska en domstol då ställa sig till en transaktion som inte faller under lagens bokstav men som tydligt framstår som ett kringgående av lagens regler? I doktrin har anförts att legalitetsprincipen i vart fall bör innebära att låneförbuden inte tillämpas utöver vad

¹⁵⁸ Båvestam, *Ny juridik 1:13*, s. 13.

¹⁵⁹ Prop 2004/05:85, s. 1.

¹⁶⁰ Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 153 fotnot 7.

¹⁶¹ Se kap. 4.3.2.

¹⁶² Se kap. 4.3.1. och 4.6.3.

¹⁶³ Leijonhufvud, *Straffansvar*, s. 22.

ordalydelsen omedelbart medger.¹⁶⁴ Dock har det även framförts att en vidare tolkning än vad legalitetsprincipen tillåter borde vara möjlig ifall en överträdelse av låneförbuden endast aktualiserar civilrättsliga sanktioner.¹⁶⁵ Det har till och med framförts att på grund av kringgåenderisken skulle det enbart vid straffrättsliga processer finnas en skyldighet att beakta legalitetsprincipen.¹⁶⁶

HD har tagit upp denna fråga i fallet NJA 2015 s. 578 där det var frågan om tillämpningen av närståendelåneförbudet. I fallet noterade HD att det i den juridiska litteraturen anförts att närståendelåneförbudet bör tolkas återhållsamt och med iakttagande av straffrättsliga principer. HD konstaterade därefter att tolkningen av låneförbudet bör av förutsebarhetsskäl vara, om möjligt, oberoende av vilken rättsföljd det är frågan om. Dock anförde HD att med beaktande av närståendelåneförbudets borgenärsskyddsintresse är det emellertid inte ändamålsenligt att i civilrättsligt hänseende tolka bestämmelsen på samma sätt som när det är frågan om en straffrättslig talan. HD ansåg följaktligen att vid tolkningen av låneförbudet bör låneförbudets ändamål, d.v.s. att skydda borgenärerna, väga tyngre än de straffrättsliga principerna. Således fastställde HD att tolkningen av närståendelåneförbudet kan skilja sig åt beroende på vilken rättsföljd det är som aktualiseras.

Det kan naturligtvis inte anses som ett idealtillstånd att samma bestämmelse bör tolkas på olika sätt beroende på vad som är den aktuella rättsföljden. Som även HD konstaterat i ovannämnda rättsfall bör man av förutsebarhetsskäl sträva till att tolka rättsregler så enhetligt som möjlig. Med beaktande av att det dock inte kan anses som särskilt effektivt eller rationellt att ha rättsregler som i praktiken lätt kan kringgåås tycker jag att HD:s argumentation kan anses som ändamålsenlig. Ifall låneförbudsreglerna, oavsett rättsföljd, borde tolkas återhållsamt med beaktande av den straffrättsliga legalitetsprincipen torde kringgåendemöjligheterna bli alltför stora. Följaktligen gynnar det knappast bolagen eller näringslivet i allmänhet ifall de skyddsregler som byggts upp för att skydda bolagets egna kapital inte upplevs som effektiva. Det är dock inte svårt att räkna ut att denna problematik skulle undvikas ifall man valde att revidera låneförbuden och därmed även slopa straffsanktionen.

¹⁶⁴ Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 154, Nerep, *Studier*, s. 287 f och Rodhe, *Aktiebolagsrätt*, s. 122.

¹⁶⁵ Lindskog, *Aktiebolagslagen*, s. 154.

¹⁶⁶ Andersson, *Kapitalskyddet*, s. 247.

6.3 Problem förknippade med undantaget för koncernlån

Som noterats tidigare kan undantagen från närståendelåneförbudet i viss mån förklaras med att fiskala intressen inte aktualiseras i dessa fall.¹⁶⁷ Dock medför undantagsbestämmelserna vissa inkonsekvenser som bör lyftas fram i denna framställning. Till näst kommer de inkonsekvenser att granskas som hänför sig till reglerna om EES-företagsgrupper då undantaget för koncernlån aktualiseras.

Som sagt gäller närståendelåneförbudet enligt 21 kap. 2 § första stycket inte för koncernlån.¹⁶⁸ Detta innebär att ett dotterbolag kan lämna lån eller ställa säkerhet till sitt moderbolag liksom till något eller några av moderbolagets övriga dotterbolag. Då bestämmelsen anknyter till begreppet koncern i 1 kap. 11 § – enligt vilken moderföretaget alltid måste vara ett svenskt aktiebolag - innebär det att undantaget endast gäller för koncerner där moderföretaget är ett svenskt aktiebolag. Således omfattas inte koncerner med utländska moderbolag av undantaget.¹⁶⁹ Vid tillkomsten av ABL ansågs denna begränsning som tämligen godtycklig och i ett specifikt avseende dessutom i strid med EG-rätten.¹⁷⁰ Lagstiftaren bestämde således att utvidga undantaget genom att i punkt två i andra stycket ange att med en koncern likställs bl.a. annan företagsgrupp där moderorganisationen är "en motsvarande utländsk juridisk person med hemvist inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet."

Då bestämmelsen anknyter till moderföretagets hemvist medför detta vissa problem då företagsgrupper utanför EES som motsvarar svenska koncerner inte omfattas av undantaget, detta noterades även i bl.a. SOU 2009:34.¹⁷¹ Enligt lagens systematik blir situationen för tillfället den att ett svenskt bolag kan lämna lån eller ställa säkerhet lagligen till exempelvis ett rumänskt moderbolag medan motsvarande handlingar är förbjudna i förhållande till exempelvis ett schweiziskt moderbolag.¹⁷² Dock kan ett lån lämnas till det schweiziska moderbolaget ifall bolaget äger det svenska bolaget t.ex. genom ett holländskt bolag. Som det även anfördes i SOU 2009:34 framstår regleringen som än mer slumpartad om man ser på hur regelverket inom olika företagsgrupper träffar styrelseledamöter och närstående. Regleringen innebär ju att ett svenskt aktiebolag inte får låna ut pengar till någon som är styrelseledamot i bolaget eller i ett av dess dotterbolag eller i dess (svenska) moderbolag. Regelverket hindrar dock inte ett svenskt dotterbolag från att lämna lån till det utländska moderbolagets styrelseledamöter, oberoende av

¹⁶⁷ Se kap. 5.2.1

¹⁶⁸ Se kap. 4.5.1

¹⁶⁹ Andersson, *En kommentar - del 2*, s. 21:10.

¹⁷⁰ Prop. 2004/05:85, s. 431.

¹⁷¹ Se kap. 7.1.

¹⁷² SOU 2009:34, s. 246 f.

om dessa är fysiska eller juridiska personer.¹⁷³ Detta följer av att närståendelåneförbudet inte är tillämpligt i dessa fall då utlåningen inte sker till en styrelseledamot i det utlånande bolaget eller i annat bolag i samma koncern, enligt 1 kap. 11 § krävs det ju att moderbolaget är ett svenskt aktiebolag för att det ska vara frågan om en koncern i ABL:s mening.¹⁷⁴

Med beaktande a

v det ovan anförda är det sålunda tydligt att undantaget för koncernlån för tillfället leder till högst godtyckliga resultat. Det har framförts att dessa inkonsekvenser och slumpartade effekter är ett resultat av att närståendelåneförbudet, som från första början byggts på fel utgångspunkter, kompletterats med ett nödvändigt men svårmotiverat undantag som sedan ytterligare kompletterats med ett ogenomtänkt tillägg. Det leder i sin tur till ett svårgenomträngligt och i stora stycken obegripligt regelverk som i allra högsta grad bör anses som otillfredsställande.¹⁷⁵ Jag har svårt att inte hålla med om detta. Därutöver kan dessa ovannämnda inkonsekvenser knappast anses förenliga med syftet att skapa ett konkurrenskraftigt regelverk som även de internationella bolagen upplever som attraktivt.

¹⁷³ SOU 2009:34, s. 247.

¹⁷⁴ Båvestam, *Ny juridik 1:13*, s. 11.

¹⁷⁵ Båvestam, *Ny juridik 1:13*, s. 12.

7. Presenterade ändringsförslag

Före det är dags att analysera ifall en reglering liknande den man har i Finland även kan anses som ändamålsenlig i Sverige är det värt att ta en närmare titt på de ändringsförslag som presenterats i Sverige under de senaste åren. Kapitlet kommer således att närmare redogöra för såväl det lagstiftningsförslag som presenterats i betänkandet SOU 2009:34 "Förenklingar i aktiebolagslagen m.m." som i Justitiedepartementets promemoria "Ett slopat låneförbud m.m.". Därefter kommer det förslag som presenterades i promemorian att närmare analyseras. I samband med detta kommer även aktieägarskyddsaspekten och behovet av att beakta minoritetsägarnas skyddsbehov att granskas mera ingående.

7.1 SOU 2009:34 Förenklingar i aktiebolagslagen m.m.

I SOU 2009:34 anføres, som i så många utredningar tidigare, att närståendelåneförbudet bör utformas utan skattemässiga hänsyn. Utredningen anser att ett lån eller en säkerhet från ett bolag är en rättshandling som ur borgenärernas synvinkel bör beaktas på samma sätt som vinstutdelning eller annan typ av värdeöverföring. Reglerna bör således ses som en del av lagens kapitalskyddsregler. Utredningen anför vidare att då det i dagens allt mer globaliserade och integrerade värld kan anses som allt viktigare med att ha ett konkurrenskraftigt svenskt regelverk bör reglerna kring närståendelån revideras för att även i större utsträckning anpassa sig till hur reglerna ser ut i övriga EU.¹⁷⁶ Enligt utredningen gäller detta framför allt då det är frågan om Sveriges konkurrenskraft när det gäller etablering av dotterbolag i Sverige med ägande utanför EES. Här noterar utredningen specifikt de problem som förorsakas av att undantaget för koncerner endast gäller ifall moderföretaget har hemvist inom EES.¹⁷⁷

Dessutom noterar utredningen att det i dagsläget finns många möjligheter att kringgå låneförbudet. Exempelvis kan andra associationsformer än svenska aktiebolag nyttjas då låneförbudet inte omfattar lån från t.ex. handelsbolag eller kommanditbolag.¹⁷⁸ Alternativt kan ett svenskt bolag ägas genom ett utländskt holdingbolag med domicil i en medlemsstat inom EES vars lagstiftning tillåter lån till aktieägare, t.ex. Storbritannien. Enligt utredningen kan det således diskuteras vad som är syftet med att upprätthålla ett förbud som så lätt kan kringgås. Utredningen anför att ett slopande av låneförbudet närmast kan ses som en förenkling jämfört med den omgång som ett kringgående i dagsläget innebär.¹⁷⁹ Vidare anför utredningen att

¹⁷⁶ SOU 2009:34 s. 246.

¹⁷⁷ Se kap. 6.3.

¹⁷⁸ SOU 2009:34, s. 247 f och Nerep, *Studier*, s. 275.

¹⁷⁹ SOU 2009:34, s. 248.

bestämmelsen kan anses som högst godtycklig då ett lån inte kan betraktas som mer eller mindre lämpligt beroende på ifall ett utländskt holdingbolag finns inskjutet mellan det svenska aktiebolaget och aktieägaren. Därutöver kritiserar utredningen lagstiftarens uttalande om att reglerna kring låneförbudet inte bör tas bort om det inte står klart att en sådan förändring skulle tillgodose ett angeläget behov hos de seriösa företagen. Enligt utredningen borde ett förbud som ytterst bygger på fiskala överväganden endast bibehållas om fördelarna från ett borgenärsskyddsperspektiv överväger nackdelarna. Föga överraskande anser utredningen att detta inte är fallet för tillfället.¹⁸⁰

Enligt förslaget som utredningen presenterar bör närstående- och förvärvslån tillåtas från privata aktiebolag under liknande förutsättningar som vinstutdelning, d.v.s. med beaktande av såväl skyddet för bolagets bundna kapital som försiktighetsregeln. Därutöver ska samtliga lämnade lån i bolagets balansräkning behandlas som fordringar utan värde. I de fall lån lämnas eller säkerhet ställs till betalningsodugliga aktieägare bör rättshandlingen anses som en förtäckt värdeöverföring. Vidare anförs det att även straffsanktioneringen kan slopas för de privata bolagen.¹⁸¹ Förslaget påminner därmed

i mångt och mycket om det förslag som Aktiebolagskommittén presenterade 1997, dock med den stora skillnaden att enligt SOU 2009:34 bör endast privata aktiebolag ges utökad lånerätt.

7.2 Promemorian *Ett slopat låneförbud m.m.*

Justitiedepartementets promemoria bygger som sagt i huvudsak på ovannämnda SOU 2009:34. Enligt promemorian bör dock även publika aktiebolag ges utökade möjligheter till närståendelån. I promemorian föreslås således att lån får lämnas till den förbjudna kretsen ifall det därefter finns full täckning för bolagets bundna egna kapital och ifall rättshandlingen framstår som försvarlig med hänsyn till försiktighetsregeln. Därutöver föreslås det även i promemorian att lämnade lån ska behandlas som fordringar utan värde och ställda säkerheter som skulder.¹⁸² Enligt promemorian ska dock undantagen i 21 kap. 2 § kvarstå som oförändrade vilket innebär att bolagen ska redovisa de närståendelån som lämnats med stöd av dessa undantag till sitt fulla värde.¹⁸³ Vidare föreslås det i promemorian att den straffrättsliga sanktionen ska avskaffas.¹⁸⁴

¹⁸⁰ SOU 2009:34 s. 248.

¹⁸¹ SOU 2009:34 s. 249.

¹⁸² Promemoria, s. 5 f.

¹⁸³ Promemoria, s. 6 f. och Båvestam, *Ny juridik 1:13*, s. 15.

¹⁸⁴ Promemoria, s. 24.

7.3 En analys av Justitiedepartementets promemoria

Enligt ovan anförda kan det inte anses som ändamålsenligt att beakta fiskala intressen då närståendelåneförbudet revideras. Då Ekobrottsmyndigheten dessutom konstaterat att brottsbekämpningen bör hanteras inom ramen för skatte- och skattebrottslagstiftningen innebär det att man vid en lagrevidering även kan bortse från motivet att motverka ekonomisk brottslighet.¹⁸⁵ Jag anser således att borgenärsskyddsintresset, aktieägarintresset och i viss mån även intresset att upprätthålla allmänhetens tilltro till aktiemarknaden är de intressen som bör beaktas då lånereglerna i ABL revideras. Således anser jag att analysen av Justitiedepartementets promemoria även bör ske utifrån dessa intressen.

Som det tidigare noterats är det främst reglerna om värdeöverföringar i 17 kap. som kan anses som relevanta då man tittar på hur skyddet för bolagets bundna egna kapital är uppbyggt i ABL.¹⁸⁶ Med beaktande av att borgenärsskyddet ligger i det bundna egna kapitalet kan det ifrågasättas ifall det finns behov av något *ytterligare* borgenärsskydd när det är frågan om att ett bolag lämnar lån eller ställer säkerhet till en närstående,¹⁸⁷ t.ex. i Finland har man ju inte ansett att så skulle vara fallet.¹⁸⁸ Promemorians förslag innebär ju att borgenärerna ges ett utökat skydd i de fall ett lån lämnas till en betalningsduglig gäldenär då lånet i dessa fall ska jämföras med en fordring som helt saknar värde även om det finns en civilrättsligt giltig och fullgod fordran. Med andra ord ska ett lån behandlas som om det utgjort en förtäckt värdeöverföring även om det uppkommit en fordran. Jag tycker att det dock kan diskuteras ifall den fara som orsakas borgenärerna i och med att lån lämnas till betalningsduktiga gäldenärer kan motivera detta utökade skydd, i synnerhet då lagstiftaren ansett att reglerna i 17 kap. i alla andra sammanhang erbjuder bolagets borgenärer ett tillräckligt skydd. Som det noterats innebär ju dessutom *Sueciaprincipen* att ifall ett lån lämnas till en betalningsoduglig gäldenär anses ju rättshandlingen även som en förtäckt värdeöverföring vilket innebär att skyddsreglerna i 17 kap. aktualiseras.¹⁸⁹ Följaktligen anser jag att det med hänsyn till borgenärsskyddsaspekten inte nödvändigtvis finns ett reellt behov för ett så omfattande regelverk som det föreslås om i promemorian.

Därutöver innebär promemorians lagförslag att borgenärerna inte får ett utökat skydd i de fall ett lån lämnas med stöd av något av undantagen i 21 kap. 2 §. Fordringarna ska ju i dessa

¹⁸⁵ Ekobrottsmyndigheten, *Yttrande över promemorian om ett slopat låneförbud*, s. 2.

¹⁸⁶ Se kap. 4.2.1.

¹⁸⁷ Båvestam, *Ny juridik 1:13*, s. 17.

¹⁸⁸ Förutom i viss mån, se kap. 2.4.1 om oaktsamhetspresumtionen.

¹⁸⁹ Se kap. 4.2.2.

fall redovisas till sitt fulla värde. Då ett lån inom t.ex. en koncern dock oftast kan anses som precis lika riskfyllt som ett lån till andra parter kan regleringen knappast anses som logisk från ett borgenärsskyddsperspektiv. Man undrar således vad som varit logiken med att behålla undantagsbestämmelserna, särskilt med tanke på att promemorians lagförslag i övrigt tycks ha strävat till att erbjuda bolagets borgenärer ett utökat skydd.

Tanke på att aktieägarskyddsintresset är en av huvudprinciperna inom ABL kan det anses som anmärkningsvärt att varken promemorian eller SOU 2009:34 diskuterar ifall det borde vara aktieägarna som avgjorde ifall ett bolag ska kunna lämna ett lån. Utredningarna tycks istället i huvudsak fokusera på att i tillräcklig utsträckning skydda bolagets borgenärer, trots att dessa redan har rätt omfattande skyddsregler.¹⁹⁰ Konsekvensen av ett lämnat lån eller en ställd säkerhet är ju att utrymmet för utdelning minskar med ett belopp motsvarande lånebeloppet. Det finns således en risk att styrelsen – där troligen flertalet av ledamöterna nominerats av majoritetsägarna – beslutar om att löpande låna ut bolagets samtliga utdelningsbara medel till majoritetsägarna.¹⁹¹ Då de föreslagna reglerna innebär att lånen ska anses som värdelösa när det bedöms ifall bolaget har utdelningsbara medel kan reglerna utnyttjas för en ny form av utsvältning av minoritetsägarna.¹⁹² Med hänsyn till att ett lämnat lån eller en ställd säkerhet således tydligt påverkar aktieägarnas ställning och därmed kan användas för att förtrycka minoritetsägarna anser jag det som besynnerligt att utredningarna inte diskuterar vem det egentligen borde vara som avgjorde ifall ett bolag ska kunna lämna ett lån eller ställa en säkerhet. Förutom att förtryck av minoriteten kan anses som orättvist är det även från en kapitalanskaffningssynpunkt av intresse att minoriteten skyddas. Reglerna i ABL bör försäkra att folk inte avstår från att investera p.g.a. att det skulle vara farligt att gå in i minoritetsställning i ett bolag. Det kan således anföras att ett tillfredsställande minoritetsskydd är en förutsättning för att ett aktiebolag ska vara fullt användbart som samarbetsform.¹⁹³

Visserligen återfinns det i ABL en del minoritetsskyddsregler som på papper verkar erbjuda ett effektivt skydd för minoritetsägarna. Likväl kan det anses som tveksamt ifall dessa regler i praktiken i alla situationer kan anses som effektfulla. I 18 kap. 11 § stadgas det bl.a. att vid årsstämman kan en minoritetsägare som äger *minst* en tiondel av aktierna i ett bolag begära att beslut fattas om vinstutdelning. Stämman är dock aldrig skyldig att besluta om högre utdelning

¹⁹⁰ SOU 2009:34 s. 246.

¹⁹¹ Förvisso har personer i företagsledningen en lojalitetsplikt gentemot bolaget, dock kan man inte vara säker på att denna princip i praktiken erbjuder aktieägarna ett effektivt skydd.

¹⁹² Båvestam, *Ny juridik 1:13*, s. 19.

¹⁹³ Skog, *Rodhes Aktiebolagsrätt*, s. 231.

än det lägsta av halva det senaste räkenskapsårets vinst och fem procent av bolagets egna kapital. Då regeln således ställer ett krav på tio procents ägande är det självklart att inte alla minoritetsägare kan nyttja denna skyddsregel vilket innebär att regeln i många fall saknar praktisk betydelse. Ifall lånet sker med ovanligt förmånliga villkor kan lånet därutöver ses som en förtäckt värdeöverföring vilket innebär att värdeöverföringen är otillåten ifall inte samtliga aktieägare samtyckt till rättshandlingen. Dock kan en ogiltighetstalan mot ett beslut om en olovlig värdeöverföring endast föras av bolaget självt.¹⁹⁴ Således kan en aktieägare inte själv föra en ogiltighetstalan. Ifall lånet däremot sker med marknadsmässiga villkor kan lånet inte anses som en förtäckt värdeöverföring. Dock kan en aktieägare försöka visa, även om det kan vara väldigt svårt, att lånet strider mot någon minoritetsskyddsregel.¹⁹⁵ Om aktieägaren mot all förmodan lyckas med att bevisa detta är emellertid remedierna som sedan står aktieägaren till buds väldigt begränsade. Även i dessa fall är det nämligen bara bolaget självt som kan föra en ogiltighetstalan.¹⁹⁶ För en enskild aktieägare återstår således endast möjligheten att kräva skadestånd av de styrelseledamöter som beslutat om lånet. I flesta fall kan det dock vara väldigt svårt att visa vilken ersättningsgill skada bolaget eller aktieägaren lidit på grund av rättshandlingen. Med hänsyn till att de remedier som en aktieägare kan använda sig av är högst begränsade anser jag att det knappast går att lita på att de minoritetsskyddsregler som återfinns i ABL erbjuder ett tillräckligt skydd för minoritetsägarna.

I mitt tycke bör lagstiftaren därmed vid en revidering av närståendelåneförbudet i större utsträckning beakta aktieägarskyddsintresset och särskilt då minoritetsägarnas skyddsbehov. Ett alternativ kunde vara att involvera bolagsstämman, likt beslutsordningen i Finland och likt vad som för tillfället gäller enligt ABL för bl.a. vinstutdelningar,¹⁹⁷ då det ska beslutas om närståendelån. Således skulle en aktieägare som anser att ett närståendelån är lagstridigt få möjlighet att klandra bolagsstämmobeslutet och den vägen få beslutet underställt en rättslig prövning.¹⁹⁸ Dock kan det anföras att ett lån som endast lämnas till t.ex. en aktieägare, utan att samtliga aktieägare erbjudits samma möjlighet att låna, strider mot likhetsprincipen. Då likhetsprincipen är en minoritetsskyddsregel kan principen endast åsidosättas med samtliga aktieägares samtycke. Detta talar således för att ett närståendelån endast borde kunna lämnas med samtliga aktieägares samtycke. Även om det kan anses som mindre flexibelt att införa lagregler som kräver samtliga aktieägares samtycke kan det enligt mig anses som skäligt med

¹⁹⁴ 17 kap. 6 §.

¹⁹⁵ T.ex. generalklausulen eller bolagets vinstsyfte.

¹⁹⁶ 8 kap. 42 §.

¹⁹⁷ Se 18 kap. 1 §.

¹⁹⁸ Se 7 kap. 50-52 §§ och Båvestam, *Ny juridik 1:13*, s. 20.

tanke på att lån till närstående för de allra flesta aktiebolag i allra flesta fall utgör en verksamhetsfrämmande åtgärd.¹⁹⁹ Således anser jag att det utifrån aktieägarskyddssynpunkten finns skäl att anföra att ett bolag aldrig, utan att samtliga aktieägare samtyckt till rättshandlingen, ska kunna låna ut medel till någon i en krets av personer som det finns en risk att bolaget vill gynna.

Förutom ovannämnda brister anser jag det som en aning märkligt att det i promemorian inte alls diskuteras hur en eventuell lagrevidering kan komma att uppfattas av allmänheten. Promemorian tycks således totalt ignorera intresset av att upprätthålla allmänhetens tilltro till aktiemarknaden även efter en regeländring. Med tanke på att förslaget enligt promemorian även ska gälla för publika bolag anser jag att detta är något som i alla fall är värt att nämna. Frånvaron av denna diskussion tycks dock endast vara ett ytterligare bevis på att debatten i Sverige kring låneförbudet och särskilt då närståendelåneförbudet, och vilka intressen detta förbud i slutändan bör skydda, stagnerat.

Det är utan tvekan positivt att det presenteras ändringsförslag vad gäller regelverket kring närståendelåneförbudet. En annan sak är sedan ifall dessa ovannämnda ändringsförslag kan anses som bästa möjliga. Det förslag som presenterats i Justitiedepartementets promemoria tycks främst fokusera på att skydda ett intresse – borgenärsskyddsintresset – utan att utförligt analysera vad som egentligen är behovet av detta skydd. Man tycks således totalt strunta i att analysera ifall det möjligtvis skulle finnas andra intressen som även borde beaktas.

¹⁹⁹ Båvestam, *Ny juridik 1:13*, s. 19.

8. En framtid i Finlands fotspår

I detta kapitel kommer det att redogöras för hur ett regelverk liknande det man har i Finland skulle se ut i Sverige. Med hänsyn till uppsatsens syfte är det således av intresse att granska såväl de för- som nackdelar ett sådant regelverk skulle föra med sig. Därutöver kommer det att analyseras i vilken utsträckning ett sådant regelverk kan anses tillgodose de intressen som bör beaktas då regelverket revideras. Kapitlet kommer att fokusera på närståendelåneförbudet.

8.1 Introduktion

Med beaktande av det ovan anförda är det rätt klart att ett en kommande revidering av låneförbudsreglerna bör ske utan skattemässiga hänsyn. Enligt argumentationen ovan anser jag således att borgenärsskyddsintresset, aktieägarskyddsintresset och även i viss mån intresset av att upprätthålla allmänhetens tilltro till aktiemarknaden bör beaktas då regelverket revideras. Därmed bör lagstiftaren utforma regelverket på ett sådant sätt att allmänhetens tilltro till aktiemarknaden kvarstår även efter en regeländring.

8.2 Regelverkets utformning

Som det framgått ovan finns det i FABL inga bestämmelser som särskilt skulle förbjuda närståendelån. Följaktligen innebär en framtid i Finlands fotspår att ett närståendelån skulle ses som en förtäckt värdeöverföring enligt 17 kap. 1 § punkt fyra. Beloppsspärren och försiktighetsregeln i 17 kap. 3 § skulle således medföra att ett bolag endast fick lämna lån eller ställa säkerhet till en närstående ifall rättshandlingen inte inkräktade på bolagets bundna egna kapital och ifall rättshandlingen kunde anses som försvarlig med hänsyn till de krav som verksamhetens art, omfattning och risker ställde på storleken av det egna kapitalet samt med hänsyn till bolagets konsolideringsbehov, likviditet och ställning i övrigt.

Förutom att ett närståendelån måste uppfylla kraven i 17 kap. 3 § kunde lagstiftaren lägga till ett stycke eller en bestämmelse där man stadgade att lämnande av lån eller ställande av säkerhet bör i samma utsträckning som övriga värdeöverföringar leda till en spärr för fortsatt kapitalanvändning. På detta sätt skulle den fara elimineras som i nuläget existerar för bolagets borgenärer på grund av att ett närståendelån inte leder till en spärr för fortsatt kapitalanvändning.²⁰⁰ I och med att 21 kap. 1 § slopades borde det även i ABL införas en separat bestämmelse där närstående definierades. I samband med detta skulle det även kunna stadgas,

²⁰⁰ Se kap. 5.2.2.

i likhet med 8 kap. 6 § FABL, att ett bolag bör föra en särskild förteckning över de närståendelån samt ange de huvudsakliga villkoren för lånen vilka överstiger ett visst belopp.²⁰¹

Ifall beslutsordningen för närståendelån skulle göras identisk med det som gäller i Finland skulle ett närståendelån vara möjligt med bolagsstämmans godkännande. I huvudregel skulle enkel majoritet räcka. Med bolagsstämmans bemyndigade skulle således beslutanderätten även kunna ges till styrelsen. En sådan beslutsordning skulle därmed överensstämma med vad som för tillfället gäller i Sverige för vinstutdelningar. I enlighet med argumentationen ovan anser jag det dock som ändamålsenligt att modifiera beslutsordningen en aning. Istället för att bolagsstämman var behörig att besluta om ett närståendelån skulle närståendelånen kunna göras beroende av samtliga aktieägares samtycke.

Därtill skulle även undantagsbestämmelserna kunna slopas. Således skulle ett lån, oavsett om det skulle ha fallit under en undantagsbestämmelse enligt regleringen i nu gällande ABL, endast vara tillåten ifall lånet kunde anses som förenligt med beloppsspärren och försiktighetsregeln i 17 kap. 3 §. Detta skulle följaktligen innebära att även situationer då lån ges inom koncerner förblev oreglerade.

Ifall låneförbudsreglerna slopades skulle det avslutningsvis innebära att förbjudna lån sanktionerades på samma sätt som övriga otillåtna värdeöverföringar. Således skulle inte minst de straffrättsliga sanktionerna kunna slopas. Likt vad som gäller vid övriga värdeöverföringar skulle mottagaren av ett otillåtet närståendelån bli återbetalningsskyldig enligt 17 kap. 6 § ifall bolaget visade att lånmottagaren insåg eller borde ha insett att det handlade om en otillåten värdeöverföring. Därtill skulle även bristtäckningsansvaret i 17 kap. 7 § aktualiseras i de fall det uppkom en brist i återbäringen enligt 6 §. Avslutningsvis skulle även en oaktsamhetspresumtion, likt regleringen i FABL, kunna införas i ABL. Detta skulle innebära att ifall skada orsakats genom ett närståendelån skulle skadan anses vara orsakad genom oaktsamhet. Därmed skulle den som varit ansvarig för förfarandet bli skadeståndsskyldig om inte personen visade att hon eller han handlat omsorgsfullt.

²⁰¹ Det kan noteras att ett krav att föra särskild förteckning för tillfället gäller för aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning då lån lämnas eller säkerhet ställs med stöd av koncernlånsundantaget, se 32 kap. 10 § ABL.

8.3 Konsekvenserna av en ändring

8.3.1 Positiva aspekter

Med beaktande av att det framförts att låneförbudsreglerna bör ses som en del av kapitalskyddsreglerna i ABL anser jag det som en logisk lösning att även reglera närståendelånen i samband med övriga värdeöverföringar. Att reglera om dessa rättshandlingar i samma kapitel skapar i mitt tycke ett enhetligt och rationellt regelverk. Jag har svårt att se varför närståendelånen, som redan enligt dagens reglering har en så nära koppling till reglerna om förtäckta värdeöverföringar, borde regleras i ett alldeles eget kapitel.

Det faktum att ett närståendelån endast skulle vara tillåtet ifall kraven i 17 kap. 3 § var uppfyllda torde dessutom erbjuda ett tillräckligt skydd för bolagets borgenärer. Ifall ett lån inkräktade på det bundna egna kapitalet skulle ju beloppsspärren och försiktighetsregeln tillförsäkra att lån inte skulle kunna lämnas. Då lån i strid med 17 kap. 3 § i huvudsak är de fall då fara kan skapas för bolagets borgenärer anser jag att en bedömning enligt 17 kap. 3 § kan anses som ändamålsenlig och i linje med de intressen som kapitalskyddsreglerna bör skydda. Ifall det därutöver infördes en bestämmelse om att ett närståendelån ska leda till en spärr för fortsatt kapitalanvändning samt stadgades att en förteckning ska föras över alla närståendelån överstigande ett visst belopp tycker jag att borgenärsskyddet definitivt kan anses som fullgott. En spärr för fortsatt kapitalanvändning innebär ju att bolagets fria kapital minskar med det lämnade lånebeloppet eller den ställda säkerheten. Således garanterar en dylik reglering att bolagets balansräkning inte ger en missvisande bild av bolagets fria kapital även om det skulle visa sig senare att bolagets gäldenärer inte har möjlighet att betala tillbaka sitt lån. Om bolagen dessutom hade en skyldighet att upprätta en särskild förteckning över närståendelån som överstiger ett visst belopp skulle i sin tur t.ex. revisorns kontroll över dessa rättshandlingar avsevärt underlättas.

Ifall bolagsstämman involverades i beslutsprocessen, likt regelverket i Finland, anser jag att risken för att majoritetsägarna försökte svälta ut minoritetsägarna genom att minska på de utdelningsbara medlen minskade. Om bolagsstämman involverades skulle det ju garantera att aktieägarna hade möjlighet att underställa beslut om närståendelån en rättslig prövning. I vart fall kan man anse att en sådan beslutsordning skulle erbjuda aktieägarna, och inte minst minoritetsägarna, ett väsentligen bättre skydd än vad som skulle vara fallet om styrelsen var behörig att besluta om närståendelån. Ifall beslutsordningen dock följde det som för tillfället gäller för förtäckta värdeöverföringar, d.v.s. att närståendelån endast kunde lämnas med samtliga aktieägares samtycke, anser jag att regleringen definitivt beaktade minoritetsägarnas

skyddsbehov i tillräcklig utsträckning. Ett krav på samtliga aktieägares samtycke skulle även tillförsäkra att det inte var förenat med alltför stora risker att gå in i minoritetsställning i ett bolag. Regleringen skulle således vara ändamålsenlig med hänsyn till att reglerna i ABL bör främja aktiebolagens förmåga att attrahera riskvilligt kapital. Därutöver anser jag att båda alternativen för hur beslutsordningen skulle kunna se ut, d.v.s. såväl bolagsstämmans inblandning som samtliga ägares samtycke, på ett tillfredsställande vis skulle eliminera risken för att bolagsledningen missbrukade sin ställning. Därmed skulle även behovet av att upprätthålla allmänhetens tilltro till aktiemarknaden i tillräcklig utsträckning beaktas. Oavsett vilken beslutsordning man valde skulle således gemensamma regler kunna gälla för privata och publika bolag.

Därtill anser jag att slopande av undantagsbestämmelserna kan anses som rationellt. Ifall ett lån står i strid med antingen försiktighetsregeln eller beloppsspärren torde det varken vara i borgenärernas eller aktieägarnas intresse att ett lån ska kunna lämnas, oavsett vem lånmottagaren är. Från ett aktieägar- eller borgenärskyddsperspektiv kan ju ett lån inte anses som mindre farligt bara för att det lämnas t.ex. inom en koncern eller ifall lånet lämnas för gäldenärens rörelse. Det väsentliga är ju ifall lånet inkräktar på det bundna egna kapitalet. Med hänsyn till argumentationen ovan skulle även en hel del inkonsekvenser undvikas, särskilt i samband med undantaget att lämna koncernlån, ifall undantagsbestämmelserna slopades. Därmed anser jag att avskaffande av undantagsbestämmelserna skulle bidra till att skapa en konkurrenskraftigare lag som även skulle betraktas som attraktiv i de internationella bolagens ögon. Vidare skulle även dispensförfarandet kunna slopas. Således skulle bl.a. småföretagarnas generationsskiften underlättas vilket kan anses som högst ändamålsenligt med tanke på att lagstiftaren velat skapa ökad flexibilitet åt bolagen. Slopande av dispensförfarandet kan även anses som rationellt med hänsyn till ABL:s övergripande syften är såväl att underlätta näringsverksamhet som att bidra till en ökad omsättning av varor och tjänster.

Sist men inte minst anser jag att en hel del lagtolkningsproblem skulle undvikas ifall sanktionssystemet reviderades. Ifall den straffrättsliga sanktionen slopades skulle även de krav på restriktiv tillämpning som legalitetsprincipen i dagsläget ställer falla. Detta skulle i sin tur möjliggöra en försiktig analog tillämpning. Således skulle problematiken kring förbjudna kretsens omfattning undvikas. Vidare skulle även andra försträckningsformer än "*penninglån*" problemfritt kunna anses som närståendelån. Jag tror därutöver att införandet av en oaktsamhetspresumtion, likt den man har i Finland, skulle skapa flexibilitet i och med att hänsyn kunde tas till omständigheterna i varje enskilt fall utan att för den sakens skull göra

sanktionssystemet mindre effektivt. Därtill tror jag att en oaktsamhetspresumtion även tämligen effektivt skulle hämma bolagens vilja att lämna otillåtna närståendelån. Jag anser således att en revidering av sanktionssystemet i slutändan skulle gynna såväl bolagen som borgenärerna.

8.3.2 Negativa aspekter

Jag anser att de problem som kan aktualiseras ifall man slopade närståendelåneförbudet är huvudsakligen i linje med de problem som även noterats i Finland. Ifall närståendelåneförbudet slopades finns det således en risk att regelverket skulle upplevas som otydligt och oklart. Därmed skulle bolagen kunna få det svårt att i förhand veta vad som kan anses som tillåtet vilket följaktligen skulle kunna missgynna även bolagets aktieägare och borgenärer. Därutöver finns det en risk att utländska investerare upplevde regelverket som otydligt vilket kunde ha en dämpande effekt på deras investeringsvilja. Detta kunde sålunda ha en negativ påverkan på det svenska näringslivet i sin helhet. I och med att tillåtligheten av ett lån skulle ske med beaktande av försiktighetsregeln och beloppsspärren i 17 kap. 3 § tror jag dock inte att bedömningssvårigheterna skulle bli lika påtagliga som i Finland.

Personligen anser jag att den största bristen med att slopa regleringen kring närståendelåneförbudet är att situationerna då lån lämnas inom en koncern förblir oreglerade. Som det framkommit i Finland kan rättshandlingar inom koncerner vara oerhört komplexa vilket gör att dessa rättshandlingar kan skapa avsevärda bedömningssvårigheter. Det faktum att vissa rättshandlingar dessutom kan vara tillåtna t.ex. enligt skatterätten även om de anses som förbjudna enligt ABL gör bedömningen inte enklare. Som det redan framförts har dock koncernundantaget som gäller idag fört med sig en hel del praktiska problem och inkonsekvenser vilket talar starkt för att undantaget bör revideras. En annan sak är sedan ifall bästa lösningen är att slopa hela undantaget. Dock kan det inte anses som omöjligt att bedömningen med tiden skulle bli lättare i och med att praxis utvecklades på området.

Därutöver kan det även noteras att i de bolag där det inte finns något revisorskrav finns det en ökad risk för att regelverket missbrukas. Oavsett om det stadgas om att en särskild förteckning ska föras över vissa närståendelån finns det ju i dessa bolag ingen revisor som skulle övervaka vilka närståendelån ett bolag faktiskt lämnat.

Avslutningsvis kan det noteras att ifall regleringen var förenlig med det som gäller i Finland skulle bolagsstämman, med enkel eller alternativt med kvalificerad majoritet, bli behörig att besluta om närståendelån. Som det konstateras ovan kan detta dock anses som en aning problematiskt med hänsyn till minoritetsskyddet. Ett närståendelån kan ju, i de fall samtliga

aktieägare inte erbjudits samma möjlighet att låna, anses strida mot likhetsprincipen. Därmed kan det anföras att det står i strid med minoritetsskyddsreglerna i ABL ifall bolagsstämman är, antingen med enkel eller kvalificerad majoritet, behörig att besluta om ett närståendelån.²⁰² Detta talar i sin tur för att ett närståendelån endast borde kunde lämnas med samtliga aktieägares samtycke. Dock kan det anföras att ett sådant krav inte kan anses som särskilt praktiskt, särskilt då det gäller publika bolag. I många fall kan det anses som närmast omöjligt att få samtliga aktieägares samtycke till en rättshandling, i synnerhet i stora publika bolag där ägandet kan vara väldigt spritt. Dessa praktiska svårigheter kunde därmed vara ett argument för att skilda regler borde gälla för privata och publika bolag. I och med att allt annat än ett krav på samtliga aktieägares samtycke dock innebär en risk för att minoritetsskyddet urholkas anser jag att det är motiverat att kräva samtliga aktieägares samtycke i såväl privata som publika bolag. Således borde en gemensam beslutsordning gälla för samtliga aktiebolag.

²⁰² Som det anförts kan minoritetsskyddsregler endast åsidosättas med samtliga aktieägares samtycke, se kap. 4.2.1.

9. Avslutande analys och de lege ferenda

I detta kapitel kommer en avslutande kort lege ferenda diskussion att föras om konsekvenserna av att i Sverige införa ett regelverk liknande det man har i Finland. Vidare kommer att granskas ifall ett sådant regelverk kan anses som ett bättre alternativ än de regler som i dagsläget gäller enligt ABL eller de regler som föreslagits av Justitiedepartementet i dess promemoria.

Som det framgått ovan har både regelverket i Finland och regelverket i Sverige vissa underliggande problem. Medan de underliggande problemen i Finland är av lite mera allmän karaktär, bl.a. generella bedömningssvårigheter, för regelverket i Sverige med sig mera specifika problem. I föregående kapitel har bl.a. granskats problematiken i anknytning till den begreppsförvirring som i nuläget är kopplat till närståendelåneförbudet och de inkonsekvenser som följer av koncernlånsundantaget. Därutöver har även granskats de problem som närståendelåneförbudets bakomliggande fiskala intressen i dagsläget ger upphov till. Här kan bl.a. noteras lagtolkningsproblematiken som låneförbudens sanktionssystem ger upphov till och som har sin grund i legalitetsprincipen. Det kan således konstateras att såväl regleringen i Finland som i Sverige för med sig vissa problem. Detta kan dock anses som naturligt då ett regelverk sällan kan anses som alldeles problemfritt. Förutom att de existerande regelverken och problemen i anknytning därtill analyserats har även de lagförslag granskats som på senaste tiden presenterats i Sverige. Som det framgått ovan kan inte heller dessa lagförslag anses som problemfria. I synnerhet kan det anföras att lagförslagen inte i tillräcklig utsträckning beaktat minoritetsägarnas skyddsbehov.

Därtill har det analyserats vilka skyddsintressen som borde beaktas ifall närståendelåneförbudet revideras. Som det framgått ovan bör reglerna kring närståendelån utformas utan att hänsyn tas till fiskala intressen. Således kan en hel del lagtolkningsproblem undvikas i och med att den straffrättsliga sanktionen kan slopas. Det kan följaktligen anföras att det främst är aktieägar- och borgenärsskyddsintresset samt intresset av att upprätthålla allmänhetens tilltro till aktiemarknaden som bör beaktas vid en eventuell regelrevidering i Sverige. Här bör dock noteras att på grund av att allmänhetens tilltro till aktiemarknaden i Sverige, i alla fall än så länge, är relativt stabilt behöver det sistnämnda motivet inte ges samma vikt som i USA.

Avslutningsvis har det granskats i vilken utsträckning ett regelverk liknande det man har i Finland kan anses som ändamålsenligt i Sverige. Här har såväl de positiva som negativa aspekterna behandlats. Analysen har i huvudsak utgått från de intressen, d.v.s. aktieägar- och

borgenärsskyddsintresset samt intresset av att upprätthålla allmänhetens tilltro till aktiemarknaden, som jag anser att närståendelåneförbudet bör ha som syfte att skydda. Därutöver har även analyserats i vilken mån ett regelverk liknande det man har i Finland kan anses tillgodose de övergripande ändamålen med ABL²⁰³ och de ändamål lagstiftningen kan anses ha på ett mera generellt plan.²⁰⁴ Efter att ha granskat hur ett regelverk liknande det man har i Finland skulle se ut i Sverige, vilka positiva och negativa konsekvenser det skulle föra med sig och i vilken utsträckning ett sådant regelverk skulle tillgodose de ovannämnda intressena kan jag inte annat än konstatera att det i mitt tycke är det överlägset bästa alternativ jag sett.

För det första anser jag att skyddet för de tre intressena som enligt mig bör beaktas då regelverket revideras tillgodoses på ett ändamålsenligt sätt. I och med att ett närståendelån endast kan ske genom att hänsyn tas till beloppsspärren och försiktighetsregeln i 17 kap. 3 § anser jag att borgenärsskyddsintresset beaktas i tillräcklig utsträckning. Reglerna i 17 kap. 3 § garanterar ju att ett lån inte kan lämnas eller en säkerhet inte kan ställas ifall det skulle inkräkta på bolagets bundna egna kapital. Om det därutöver införs en bestämmelse om att ett närståendelån bör medföra en spärr för fortsatt kapitalanvändning anser jag att den risk ett närståendelån kan skapa bolagets borgenärer definitivt kan anses som eliminerad. Ifall ett lämnat närståendelån medföra en spärr för fortsatt kapitalanvändning finns ju ingen risk att det i bolagets balansräkning ser ut att bolaget har mera fritt eget kapital än vad som verkligen är fallet, även om det senare skulle visa sig att gäldenären t.ex. inte kan betala tillbaka lånet.

Som det noterats tidigare kan det dock diskuteras ifall minoritetsskyddet kan anses som tillräckligt ifall bolagsstämman med enkel majoritet likt regelverket i Finland, eller med kvalificerad majoritet, kunde besluta om närståendelån. I mitt tycke vore det således ändamålsenligt att modifiera den finska modellen såtillvida att ett närståendelån endast kunde lämnas med samtliga aktieägares samtycke. Med hänsyn till att ett närståendelån enligt den finska modellen skulle anses som en typ av förtäckt värdeöverföring skulle en sådan beslutsordning dessutom skapa ett enhetligt och logiskt regelverk, enligt ABL kan ju en förtäckt värdeöverföring endast ske med samtliga aktieägares samtycke. Därutöver anser jag att dessa ovannämnda aspekter, d.v.s. beslutsordningen samt behovet att beakta kraven i 17 kap. 3 §, innebär att regelverket i sin helhet kan betraktas som skäligt och rättvist. Således torde en

²⁰³ D.v.s. att underlätta näringsverksamhet, att främja aktiebolagens förmåga att attrahera riskvilligt kapital och att bidra till en ökad omsättning av varor och tjänster.

²⁰⁴ Bland annat att uppfylla kraven på rättssäkerhet.

regelrevidering inte rubba allmänhetens tilltro till aktiemarknaden vilket innebär att gemensamma regler borde kunna gälla för såväl privata som publika bolag.

I och med att straffsanktionen slopas undviker man därutöver problematiken kring legalitetsprincipen vilket innebär att regelverket kan tolkas mera extensivt. Ifall en extensiv tolkning möjliggörs undviks följaktligen även en hel del lagtolkningsproblem som i dagsläget existerar. Därtill slipper personer inom bolagen att oro sig över att begå oavsiktligt brottsliga gärningar. Således undanröjs även problemet med att låneförbudet för tillfället har ett större tillämpningsområde än vad som från början var avsikten. I anknytning till detta torde slopande av närståendelåneförbudet leda till minskade transaktionskostnader i och med att bolagen inte längre behöver anlita dyra rådgivare för att se till att en rättshandling inte faller inom det straffsanktionerade området. Minskade kostnader kan i sin tur anses gynna samtliga - d.v.s. bolagen, borgenärerna, aktieägarna och näringslivet i stort - parter.

Utöver allt detta anser jag att ett regelverk, där lån till närstående anses som en värdeöverföring enligt 17 kap., kan anses som väldigt logiskt. Att anföra att låneförbudsreglerna ska ses som en del av kapitalskyddsreglerna och sedan reglera dessa rättshandlingar i ett helt eget kapitel är inte enligt mig särskilt god lagstiftning. I mitt tycke skapas klarhet då såväl reglerna om värdeöverföringar som reglerna om närståendelån återfinns i samma kapitel. I och med att närståendelånen ska ses som en typ av förtäckt värdeöverföring och därmed även bli beroende av samma villkor som övriga förtäckta värdeöverföringar skapas enhetlighet. Därutöver anser jag att en tydlig struktur på regelverket ökar, eller i vart fall underlättar, läsarens förståelse för lagens innehåll vilket i sin tur medför ökad rättssäkerhet. Detta kan anses som särskilt viktigt då det gäller de små aktiebolagen vilka i många fall har de sämsta resurserna för att förstå vad som är gällande rätt.

Som det noterats ovan för dock slopandet av närståendelåneförbudet även med sig vissa negativa aspekter. Bland annat blir bedömningen av lagligheten av ett närståendelån svårare i jämförelse med vad som gäller enligt dagens regelverk. Detta måste dock anses som högst naturligt då det för tillfället i huvudsak inte alls behövs göras någon bedömning, ifall en rättshandling omfattas av närståendelåneförbudet är ju lånet förbjudet *per se*. Även om bedömningssvårigheterna av naturliga skäl ökar har jag dock svårt att tro att bedömningen ifall något är förenligt med försiktighetsregeln och beloppsspärren i 17 kap. 3 § skulle bli alltför krånglig. I vart fall anser jag att bedömningen inte torde bli lika svår som i Finland. I Finland ska ju bedömningen ske med beaktande av de allmänna rättsprinciperna i lagens inledande kapitel vilket enligt mig kan anses som en aning "flummigare" bedömning än en bedömning

enligt 17 kap. 3 §. Förutom allmänna bedömningssvårigheter har även sloandet av koncernundantaget problematiserats. Å andra sidan har även de avsevärda inkonsekvenser som koncernundantaget för tillfället för med sig lyfts fram. Som det framgått ovan medför det existerande koncernundantaget och tillägget för bolag inom EES avsevärda praktiska problem. Med hänsyn till dessa problem anser jag att avskaffande av undantagsbestämmelsen är ett bättre alternativ än det som i nuläget existerar.

Även om en framtid i Finlands fotspår har sina brister, bl.a. allmänna bedömningssvårigheter och vissa bedömningssvårigheter vid koncernsituationer, anser jag att fördelarna med att slopa närståendelåneförbudet definitivt väger tyngre än nackdelarna. Enligt mig stämmer således antagandet om att det finska regelverket kan anses som ett ändamålsenligare regelverk än det som för tillfället existerar i Sverige, eller de förslag som presenterats i Sverige på senaste tiden. Att se närståendelånen som en sorts förtäckt värdeöverföring innebär enligt mig en förenkling av reglerna utan att för den saken skall försämra skyddet för de relevanta intressena. Som det redan konstaterats torde oaktsamhetspresumtionen dessutom i sista hand erbjuda ett effektivt rättsskydd. Därutöver tycker jag att regelverket kan anses som ändamålsenligt med hänsyn till ABL:s övergripande ändamål. Sist men inte minst kan det anföras att ett regelverk liknande det man har i Finland står i linje med de ändamål som kan anses som relevanta då bolagsrättslig lagstiftning i dagsläget revideras, d.v.s. att skapa ett rättssäkert, konkurrenskraftigt och flexibelt regelverk som hänger med i den internationella utvecklingen.

Källförteckning

Litteratur

Airaksinen, Manne, Pulkkinen, Pekka och Rasinaho, Vesa, *Osakeyhtiölaki 1*, 2 u., Talentum Media, Helsingfors, 2010 [cit. Airaksinen, Osakeyhtiölaki 1].

Airaksinen, Manne, Pulkkinen, Pekka och Rasinaho, Vesa, *Osakeyhtiölaki 2*, 2 u., Talentum Media, Helsingfors, 2010 [cit. Airaksinen, Osakeyhtiölaki 2].

Andersson, Jan, *Kapitalskyddet i aktiebolag: En lärobok*, 6 u., LitteraturCompagniet AB, Stockholm, 2010 [cit. Andersson, Kapitalskyddet].

Andersson, Jan, *Om vinstutdelning från aktiebolag: En studie av aktiebolagsrättsliga skyddsregler*, Iustus Förlag, Uppsala, 1995 [cit. Andersson, Om vinstutdelning från aktiebolag].

Andersson, Sten, Johansson, Svante och Skog, Rolf, *Aktiebolagslagen: En kommentar. Del 2*, Norstedts Juridik, Visby, 2016 [cit. Andersson, En kommentar – del 2].

Andersson, Sten, Johansson, Svante och Skog, Rolf, *Aktiebolagslagen: En kommentar. Del 3*, Norstedts Juridik, Visby, 2016 [cit. Andersson, En kommentar – del 3].

Bergström, Clas, och Samuelsson, Per, *Aktiebolagets grundproblem*, 5 u., Norstedts Juridik, Visby, 2015 [cit. Bergström, Aktiebolagets grundproblem].

Eklund, Karin och Stattin, Daniel, *Aktiebolagsrätt och Aktiemarknadsrätt*, 2 u., iUSTUS Förlag, Uppsala, 2016 [cit. Eklund, Aktiebolagsrätt och Aktiemarknadsrätt].

Immonen, Raimo och Nuolimaa, Risto, *Osakeyhtiöoikeuden perusteet*, 2 u., Talentum Media, 2012 [cit. Immonen, Osakeyhtiöoikeuden perusteet].

Leijonhufvud, Madeleine och Wennberg, Suzanne, *Straffansvar*, 8 u., Norstedts Juridik, Stockholm, 2008 [cit. Leijonhufvud, Straffansvar].

Lindskog, *Aktiebolagslagen 12:e och 13:e kap. Kapitalskydd och likvidation*, 2 u., Juristförlaget, Stockholm, 1995 [cit. Lindskog, Aktiebolagslagen].

Mähönen, Jukka och Villa, Seppo, *Aktiebolag 1: Allmänna läror*, 3 u., Talentum Pro, Helsingfors, 2016 (originalutgåva Helsingfors, 2015, som Osakeyhtiö 1: Yleiset opit) [cit. Mähönen, Allmänna läror].

Nerep, Erik, *Aktiebolagsrättslig analys: Ett tvärsnitt av nyckelfrågor*, MercurIUS, Stockholm, 2003 [cit. Nerep, Aktiebolagsrättslig analys].

Nerep, Erik, *Aktiebolagsrättsliga studier – särskilt om kapitalskyddet*, Juristförlaget JF, Stockholm, 1994 [cit. Nerep, Studier].

Nerep, Erik och Samuelsson, Per, *Aktiebolagslagen: en lagkommentar. Kapitel 11-22*, 2 u., Thomson Reuters, Stockholm, 2009 [cit. Nerep, *Aktiebolagslagen*].

Posselius, Elisabet, Grosskopf, Göran, Gometz, Ulf och Huldén, Lennart, *Skyddet för aktiebolagets egna kapital*, 4 u., Ernst & Young, Skriftserie nr 43/00, Stockholm, 2000 [cit. Posselius, *Skyddet*].

Rodhe, Knut, *Aktiebolagsrätt*, 20 u., Norstedts Juridik, Stockholm, 2002 [cit. Rodhe, *Aktiebolagsrätt*].

Sandgren, Clas, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: Ämne, material, metod och argumentation*, 3 u., Nordstedts Juridik, Stockholm, 2015 [cit. Sandgren, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare*].

Sandström, Torsten, *Svensk aktiebolagsrätt*, 5 u., Norstedts Juridik, Vanda, 2015 [cit. Sandström, *Svensk aktiebolagsrätt*].

Skog, Rolf, *Rodhes Aktiebolagsrätt*, 24 u., Norstedts Juridik, Visby, 2014 [cit. Skog, *Rodhes Aktiebolagsrätt*].

Artiklar

Båvestam, Urban, *Aktiebolagens låneförbud – är det dags att slopa en seglivad anomali?*, Ny Juridik 1:13, Karnov Group, 2013, s. 7-43 [cit. Båvestam, Ny Juridik 1:13].

Cunningham, A., Lawrence, *The Sarbanes – Oxley Yawn, Heavy Rhetoric, Light Reform (And I Might Just Work)*, Connecticut Law Review, vol. 35, no. 3, 2003 [cit. Cunningham, *The Sarbanes – Oxley Yawn*].

Offentligt tryck

Sverige

Betänkanden

SOU 1971:15	Förslag till ny aktiebolagslag m.m.
SOU 1997:22	Aktiebolagets kapital
SOU 1997:168	Vinstutdelning i aktiebolag
SOU 2001:1	Ny aktiebolagslag
SOU 2008:49	Aktiekapital i privata aktiebolag
SOU 2009:34	Förenklningar i aktiebolagslagen m.m.

Departementspromemorior

Ds Ju 2009/3395/L1 Ett slopat låneförbud m.m. [cit.Promemoria]

Propositioner

Prop. 1973:93 Förslag till lag om konvertibla skuldebrev m.m.

Prop. 1975:103 Förslag till ny aktiebolag, m.m.

Prop. 1981/82:95 om låneförbudet i aktiebolagslagen (1975:1385)

Prop. 2004/05:85 Ny aktiebolagslag

Offentliga rapporter

Ekobrottsmyndigheten, *Lagerbolag och ekonomisk brottslighet*, rapport 2003:3, Stockholm, 2003 [cit. Ekobrottsmyndigheten, Lagerbolag och ekonomisk brottslighet].

Protokoll

Lagrådet, utdrag ur protokollet vid sammanträde 2004-12-27 [cit. Lagrådet, Protokoll].

Remissvar

Ekobrottsmyndigheten, *Yttrande över promemorian om ett slopat låneförbud*, Dnr. EBM A-2012/0517 [cit. Ekobrottsmyndigheten, Yttrande över promemorian om ett slopat låneförbud].

Finland

Betänkanden

Arbetsgruppen för revision av lagen om aktiebolag, 2003:4, 6 maj 2003 (På finska; Osakeyhtiölakityöryhman mietintö) [cit. Arbetsgruppen 2003:4].

Regeringspropositioner

RP 109/2005 rd Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till ny lagstiftning om aktiebolag

Författningar

Sverige

Aktiebolagslag (2005:551)

Aktiebolagslag (1975:1385) – upphävd

Inkomstskattelag (1999:1229)

Regeringsform (2011:109)

Socialförsäkringsbalk (2010:110)

Finland

Aktiebolagslag (21.7.2006/624)

Lag om aktiebolag (29.9.1978/734) – upphävd

Lag om andelslag (421/2013)

USA

The Sarbanes – Oxley Act of 2002

Storbritannien

Companies Act 2006

EU-rättsligt material

Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/30/EU av den 25 oktober 2012 om samordning av de skyddsåtgärder som krävs i medlemsstaterna av de i artikel 54 andra stycket i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt avsedda bolagen i bolagsmännens och tredje mans intressen när det gäller att bilda ett aktiebolag samt att bevara och ändra dettas kapital, i syfte att göra skyddsåtgärderna likvärdiga [cit. Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/30/EU].

Rättsfall

Sverige

NJA 1951 s. 6 I och II

NJA 1966 s. 475

NJA 1976 s. 60

NJA 1980 s. 311

NJA 1990 s. 343

NJA 1992 s. 717

NJA 2015 s. 578

Finland

HD:2006:90

HD:2015:105

HelHO 2012:2

Övrigt

IAS 24 Related Party Disclosures [cit. IAS 24].